

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έτος 61 – Τεύχος 3

Μάρτιος 2012

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Εκδόσεων τής Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἰτηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2011 ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: Ἀρχμ. Νικόδημος Σκρέττας, Ἀρχμ. Σωτήριος Κοσμόπουλος, Ἀρχμ. Ἀγαθάγγελος Κόκλας, Ἀρχμ. Ἀμβρόσιος Γκουρβέλος, Πρωτ. Θεμιστοκλῆς Χριστοδούλου, Καθηγ. Κων/νος Κορναράκης – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΓΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος. Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαῖος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Ἐξώφυλλο: Ἔργο τοῦ Θεόφιλου, Καραϊσκάκης στή μάχη τοῦ Φαλήρου.
Τὸ Περιοδικό «Ἐφημέριος» δέν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Ἔτος 61

Μάρτιος 2012

Τεύχος 3

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εισοδικόν	3
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΙΝΑΡΔΟΥ	
Ἐκφρασις: Ἡ Βυζαντινὴ Λογοτεχνία συναντᾷ τὴν Τέχνη (β΄)	4
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Πῶς πραγματοποιεῖται τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ;	8
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ	
Ὁ οἶνος στὴ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων	9
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ	
Κατήχηση καὶ δόγμα καὶ «ἐποπτεία»	13
ΑΡΧΙΜ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	
Κυριακὴ 25 Μαρτίου 2012: Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου	15
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ	
Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος (γ΄)	18
ΑΡΧΙΜ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ Γ. ΜΥΡΟΥ	
Ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ αἵρεση	20
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ	
Τὰ ἄνθη τὰ μώβ τῆς Προηγιασμένης	22
ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ	
Εὐλογίου καὶ τῶν σύν αὐτῷ	24
Ἐπικοινωνία	26
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	27
Βιβλιοπαρουσίαση	28
Μηνολόγιο	29
Ἐφημεριακά	31

«Σ' αὐτήν τήν κλίμακα σύμφωνα μέ τήν χάρι πού σοῦ ἐδόθηκε ἀπό τόν Θεόν «σάν σοφός ἀρχιτέκτων ἔβαλες τό θεμέλιο» (Α' Κορ. γ' 10) ἤ μᾶλλον τήν κατασκευάσες ὀλόκληρη, μολοντί ἀπό τήν πολλή σου ταπεινοφροσύνη ἐπίεσες ἐμᾶς τούς ἀνοήτους καί μᾶς παρεπλάνησες νά σοῦ δανεισῶμε τό ρυπαρό μας στόμα γιά νά τό χρησιμοποιοῦν στόν λαό σου. Καί αὐτό δέν εἶναι περίεργο, διότι σύμφωνα μέ τήν συμβολική διήγησι καί ὁ Μωυσῆς συνήθιζε νά ἀποκαλῆ τόν ἑαυτό του ἰσχνόφωνο καί βραδύγλωσσο. Ὁ Μωυσῆς ὅμως ἀξιώθηκε νά ἔχη ἄριστο βοηθό καί «λογοδότη» τόν Ἰακώβ. Ἐνῶ ἐσύ, ὁ μνημένος στά ἄρρητα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, δέν γνωρίζω πῶς παρωρμήθηκες νά ἔλθης σ' ἐμένα, μία ἄνυδρη πηγὴ γεμάτη ἀπό αἰγυπτιακούς βατράχους ἢ μᾶλλον ἀπό κάρβουνα. [...] Προχώρησες στό ἅγιον ὄρος, ἀνύψωσες τό βλέμμα πρός τόν οὐρανό, ἐπάτησες τό πόδι σου στήν ἄκρη, ἔτρεξες, ἀνέδραμες, ἀνυψώθηκες, «ἐπέβης ἐπὶ χερουβεῖμ», δηλαδή στίς ἀγγελικές ἀρετές, «καί ἐπετάσθης» (Ψαλμ. ιζ' 11), καί «ἀνέβης ἐν ἀλαλαγμῶ» (Ψαλμ. μς' 6), ἀφοῦ κατετρόπωσες τόν ἐχθρό. Μᾶς ἀνοιξες τόν δρόμο, προηγῆθηκες, ἀλλά καί τώρα ἀκόμη ἠγεῖσαι καί προηγῖσαι ὅλων μας, διότι ἔχεις τρέξει καί ἔχει φθάσει στήν κορυφή τῆς ὁσίας Κλίμακος καί ἔχεις ἐνωθῆ μέ τήν ἀγάπη. Ἡ δέ ἀγάπη εἶναι ὁ Θεός (Α' Ἰωάν. δ' 8)».

[Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, Κλίμαξ, Λόγος ἕτερος εἰς τόν Ποιμένα, παρ. 100, Μτφρ. † Ἰγνατίου Πουλουπάτη, Imago, Ἀθήναι 1983, σ. 463-464].

Ἐκφρασις: Ἡ Βυζαντινὴ Λογοτεχνία συναντᾶ τὴν Τέχνη (β΄)*

Νικολάου Λινάρδου,
Δρος Φιλοσοφίας

Ο Παῦλος Σιλεντιάριος (6^{ος} αἰ.) συνέθεσε τὸ 526, με ἀφορμὴ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἀνακατασκευῆς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, μίαν ἑξαμετρὴν Ἐκφρασην, σέ ἑννιακούς περιπτους ἐξάμετρους στίχους, ἡ ὁποία θεωρεῖται πολύτιμη πηγὴ γιὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Τέχνης. Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι ὁ αὐλικὸς ὑπάλληλος τοῦ Ἰουστινιανοῦ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ἀπολογηθεῖ γιὰ τὴν παρρησίαν του, γιὰ τὸ γεγονὸς δηλαδή ὅτι ἀναλαμβάνει τὸ τόλμημα νὰ περιγράψει ἕνα ἔργο, ἡ ὁμορφιά τοῦ ὁποίου ὑπερβαίνει κάθε περιγραφὴν. Παραδέχεται ἐξάλλου ὅτι ἡ ἦττα του στὸν ἀγῶνα αὐτὸν εἶναι προδιαγεγραμμένη:

*Εἰ μὲν γὰρ ἐλπίς ἦν τις εὐσθενεῖ λόγῳ
συνεξισοῦσθαι τῷ νεῷ τῷ παγκάλῳ,
σφαλερόν ὑπῆρχεν ἐπαποδύεσθαι πάλαις,
ἐν αἷς τὸ νικᾶν παρακεκινδυνευμένον.
Ἐπεὶ δὲ πάντες ἴσμεν, ὡς οὐκ ἂν ποτε
Λόγος φανείη συντρέχων ταῖς πράξεσιν
ταῖς τοῦ βασιλέως, ἔστι δ' αὖ τῶν πράξεων
τὸ παμμέγιστον ἢ κτίσις τούτου νεῷ,
οὐ χρὴ δεδοικότας ἐπὶ προδιεγνωσμένοις
μένειν ἀτόλμους, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν
κινεῖν ἅπασαν, ὡς ἔχει τις ἰσχύος.
Ἐχει τι χρηστὸν ἀνδρός ἡ παρρησία.*

Ὁ αὐτοκράτορας Λέων Στ' ὁ Σοφός (886-912) συνέγραψε Ἐκφραση μίας μοναστηριακῆς ἐκκλησίας, πού ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν πατριάρχη Ἀντώνιο Β' (893-901). Ὁ συγγραφέας θεωρεῖ ὅτι θὰ ἀδικοῦσε τὸν καλλιτέχνη, ἂν δέν τοῦ προσέφερε μέ τὸ πόνημα αὐτὸ ἠθικὴ ἀνταμοιβή γιὰ τοὺς κόπους του:

*ἡμεῖς δὲ εὐφροσύνης κληρονομοῦντες, εἰ τοῦ ἔργου τοὺς λόγους παρίδομεν,
αὐτὸν τε δόξωμεν ἀδικεῖν, τὴν ἐπὶ τοῖς πεπονημένοις ἐκεῖνῳ ἡδονὴν*

* Τὸ παρὸν ἄρθρο παρουσιάστηκε ὡς εἰσήγηση στὴν ἐπιστημονικὴ ἡμερίδα «Θεολογία καὶ Τέχνη», πού διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν (11.5.2010).

ἐλαττοῦντες, καί προσέτι τῆς καλλονῆς τοῦ ἔργου πάρεργον πεποιημένοι τὴν θεάν.

Περιγράφοντας τίς ψηφιδωτές παραστάσεις πού ἀποτελοῦν το εἰκονογραφικό πρόγραμμα τοῦ ναοῦ, παρατηρεῖ τὴν ἐπιδεξιότητα μὲ τὴν ὁποία ὁ καλλιτέχνης χρησιμοποιεῖ τό χρυσό χρῶμα. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση τοῦ προκαλεῖ ἡ μορφή τῆς Θεοτόκου, πού ἀποπνέει ἀγνότητα καί μητρική ἀγάπη:

γέγραπται πού σύν ἐκείνοις μήτηρ ἄφθορος, βρέφος χερσί κρατοῦσα, καί ὄφει κεκραμένη ἐκ παρθενικοῦ καταστήματος καί μητρικῆς συμπαθείας αὐτῷ ἀτενίζουσα· δόξαις ἄν καί χεῖλη διανοιγόμενα ταύτην ὄραν, καί φωνὴν μητρικὴν ἐπαφίεντα τῷ παιδί· οὕτως ὥσπερ οὐκ ἄμοιρα πνοῆς ὑπάρχει τὰ εἰκονίσματα.

Σέ μία ἀποστροφή τοῦ λόγου, ἀπευθύνεται στὸν ἴδιο τὸν καλλιτέχνη, γιὰ νά τόν ρωτήσῃ ἂν ἔμεινε ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ ἔργου του:

Σύ δε μοι, ὦ ἀνδρῶν ἄριστε, ὁ τοῦ καλοῦ κατασκευαστῆς, τοῦτο πυνθανομένῳ εἶπέ· ἄρα στέργεις τὸν ἡμέτερον λόγον, ἐφ' ὅσον ἔσχε βοηθόν τὸν καιρόν, τόσον θαῦμα διεξιόντα; ἢ ἄλλην δαφιλεστέραν λόγων πηγὴν ἐπιζητήσεις καί τῷ σῷ μᾶλλον τεχνουργήματι ἐξαρκέσουσαν;

Ὁ μητροπολίτης Ἀγκύρας Μακάριος Μακρῆς (15^{ος} αἰ.), ὁ ἐπονομαζόμενος Ἀσπροφρύδης, περιέγραφε μία νωπογραφία τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ στή «Νέα Περίβλεπτο» ἐκκλησία τῆς Μονῆς «τοῦ Χαρσιανίτου» στήν Κωνσταντινούπολη, ἡ ὁποία εἰκονογραφεῖ τό ἰδιόμελο τῶν Χριστουγέννων «Τί σοι προσενέγκωμεν Χριστέ». Ἀπαντᾷ καί ἐδῶ ἡ ἀποψη ὅτι ζωγραφική καί λογοτεχνία ἀμιλλῶνται, σέ μία προσπάθεια νά προσδώσουν ζωὴ καί κίνηση στά πράγματα:

καί τοῦτο κάλλιστον ἄρα τῆς γραφικῆς καί θεῖον, ὅτι πρὸς αὐτόν διαμιλλᾶται τὸν λόγον ψυχῶν ὥσπερ αὐτὴ καί κινεῖν δοκοῦσα τὰ πράγματα.

Ὁ Μακάριος ἐπικεντρώνει τὴν προσοχή του στήν ἀταραξία τῆς Παρθένου, ἡ ὁποία ὑποδηλώνει τὴν ἀπουσία ὠδινῶν τοῦ τοκετοῦ καί ὑπογραμμίζει τὴ θεία προέλευση τοῦ Ἰησοῦ. Ἀντιθέτως, στήν ὅλη σκηνή πού περιβάλλει τὴν Θεοτόκο ὁ ζωγράφος κατόρθωσε νά ἀποδώσει τὴν ἐπικρατοῦσα ἔκπληξη καί τό δέος, καί νά ἀναμείξει τὴν εὐφροσύνη μὲ τὸν θαυμασμό στά πρόσωπα ὅσων γίνονται μάρτυρες τοῦ ἀρρήτου θαύματος τῆς Σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ:

Κατέστιται δ' οὖν οἷόν τισιν ἄστρους ταῖς ποικιλίαις τῶν θείων χαρίτων, αὐτὴ δέ ἡ πανάμωμος νύμφη, πῶς ἂν ἄλλως τὸν ἀπαθῆ καί θεῖον ἐμήνυε τόκον, ἢ λαμπράν οὕτω σφῆζουσα τὴν ἀστραπὴν τοῦ προσώπου καί μήτε ταπεινὸν καί στυγνὸν μηδὲν βλέπουσα μήτε συμπεπτωκυῖα καί ὠχρῶσα ἢ ὀπωσοῦν τεταραγμένην τὴν ὄψιν; ἢ μηδὲ κατακλίσεως ἐδέησεν ὄλων, ἀλλὰ σοβαρῶς ἤδη προκάθηται καί βασιλικῶς, τοὺς ὑποπίπτοντας τουτουσί καί προσκυνοῦντας σύν δῶροις τὸν ἐν χερσί βασιλέα μάγους

εὐμενῶς καί προσηνῶς ὑποδεχόμενῃ. καί τὰ μὲν περίξ ἅπαντα σείεσθαι δοκεῖ καί δονεῖσθαι, τῶν οὐρανῶν τῇ γῆ μιγνυμένων. ἄγγελοι γάρ ἐπιστάντες ἄδουσι σὺν ἐκπλήξει τό θαῦμα καί γῆ τό σπῆλαιον ὑποτίθησι τρόμῳ, καί οἱ τοῖς ὄρεσιν ἐντραφέντες ποιμένες μόνον οὐκ ἀποτεθνᾶσι τῷ δέει. ἡ δέ τοῦ θαύματος διάκονος τοῦ τοσοῦδε γῆθος μᾶλλον καί φρόνημα καί χαράν ὑποφαίνει... τό δέ τῆς γραφῆς χαριέστερόν τε καί μεῖζον, ὅτι τοῖς φρίττουσιν ἅπασι καί ἐξεστηκόσι πρὸς τό τοῦ θαύματος μεγαλεῖον ἄρητος τις εὐφροσύνη κατακέχυται καί φαιδρότης, ὡς κεκρᾶσθαι δοκεῖν καί μίγνυσθαι θαῦμα καί ἡδονήν, τὰ διεστῶτα τῇ φύσει, κἀντεῦθεν τήν ἄμικτον θαυμασίως ὑποσημαίνεσθαι μίξιν τῶν συνελθόντων.

Ἐπίσης σύγχρονος τῆς Ἰωάννης Εὐγενικός (15ος αἰ.) μεταξὺ ἄλλων Ἐκφράσεων παρουσίασε καί μία εἰκόνα Θεοτόκου Βρεφοκρατούσας, ὑπό τόν τίτλο «Τῇ Θεοῦ μητρὶ προσφωνηματικὴ ἔκφρασις». Ὁ συγγραφέας διερωτᾶται γιατί ἡ κατά τὰ ἄλλα «ἐμπνους» εἰκόνα στέκεται σιωπηλή, καί ὑποθέτει ὅτι ὁ ζωγράφος θέλησε μέ τόν τρόπο αὐτό νά προσθέσει τό στοιχεῖο τῆς αἰδοῦς στό «σεμνόν» καί «χαρίεν» τῆς Παρθένου. Περιγράφει λεπτομερῶς τὰ ἐνδύματα τοῦ Θεοῦ Βρέφους, ἐρμηνεύοντας τόν συνδυασμό τοῦ κυανοῦ χρώματος μέ τό χρυσό ὡς ἕναν συμβολισμό τῶν δύο φύσεων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ:

Ἔσταλται δέ χιτῶνι διττῷ, τῷ μὲν ἔνδον καί ἐς ὄλον στῆθος, ἄνθους κυανοῦ μεταυγάζοντος ἡρέμα καί πρὸς τό λευκόν, ὅτι ἐξ οὐρανοῦ καί οὐρανόθεν τό βρέφος καί δημιουργός οὐρανοῦ· τοῦτο γάρ, οἶμαι, τό καί χρυσοῦ φέσι κατηγλαῖσθαι πόλοις ἔστιν οὗ, οἷα τοῖς ἄστρασιν οὐρανόθεν· τῷ δ' ἐντεῦθεν καί ἐς ἴχνος, βολίσι χρυσαῖς οἷα τισιν ἀκτίσιν ἡλιακαῖς πανταχόσε πεποικιλμένῳ. Καλόν καί τόδε καί σοφίας οὐκ ἐκτός. Δυοῖν γάρ ὁ εἶς Λόγος κοσμεῖται Χριστός Ἰησοῦς, ὡς ἐπιγέγραπται, θεία φύσει καί ἀνδρικῇ μᾶλλον κεκόσμηκεν, ἄκρω ἐνώσας καί ἀσυγχύτως αὐτάς. Ταῦτα τὰ τοῦ βρέφους.

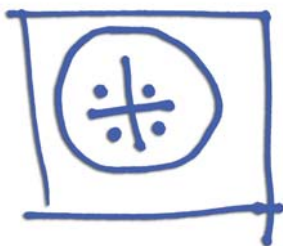
Ἰδιαίτερα συγκινητικός εἶναι ὁ ἐπίλογος τῆς Ἐκφράσεως, ὅπου περιγράφεται ὁ στοργικός τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἡ Θεοτόκος κρατᾶ τό Θεῖο Βρέφος. Ὁ συγγραφέας θεωρεῖ ὅτι ἡ κλίση τῆς κεφαλῆς τῆς Θεομήτορος ὑποδηλώνει τήν πρόθεσή της νά πεῖ κάποιο μυστικό στό παιδί της καί ἀποφασίζει ὅτι ὁ ἴδιος πρέπει μᾶλλον νά σιωπήσει:

ἡ δ' ἀριστερά πρὸς τῇ τοῦ βρέφους ὠλένη προσηνῶς ὑπανάχουσα τὰ πλευρά, καί τὰ μητρικά σπλάγγνα καί τό φιλόστοργον ἐπιεικῶς δεικνύσα. Ἀλλά πως οἷον ἐν τῷ τήν ἱεράν κεφαλὴν ὑποκλίνειν καί τι μυστικώτερον ἔοικεν ἡ Θεομήτωρ τῷ παιδί βούλεσθαι διαλέξεσθαι. καί ἡμᾶς ὑποχωρεῖν ἤδη πείθει καί σιγᾶν ἐξῆς.

Ἡ σύντομη ἐξέταση ἐπιλεγμένων ἀποσπασμάτων βυζαντινῶν Ἐκφράσεων δέν ἐξαντλεῖ τό θέμα, ἐπαρκεῖ ὅμως γιά νά ἀναδείξει ὀρισμένα χαρακτηριστικά γνωρί-

σματα αὐτοῦ τοῦ γραμματειακοῦ εἴδους, καί εἰδικότερα τῶν περιγραφῶν ἔργων τέχνης. Ἐν συνόψει, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἡ βυζαντινὴ «Ἐκφράσις» ἔργου τέχνης εἶναι ἀπότοκος τῆς συνάντησης τῆς λογοτεχνίας μέ τίς εἰκαστικές τέχνες. Ὁ συγγραφέας τῆς Ἐκφράσεως ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ὅτι ἀνταγωνίζεται καί παραλλήλως ἐπικουρεῖ τόν καλλιτέχνη. Ἰδανικό του εἶναι ἡ ἐνάργεια, καί σκοπός του νά ζωντανέψει μπροστά στά μάτια τῆς ψυχῆς τοῦ ἀκροατῆ ἢ τοῦ ἀναγνώστη τή ζωγραφική ἀπεικόνιση καί ἐν γένει τό καλλιτέχνημα. Ὅσον ἀφορᾷ τίς Ἐκφράσεις ἔργων ἐκκλησιαστικῆς ζωγραφικῆς, ὁ συγγραφέας συνδυάζει τή θεολογική ἐρμηνεία τῶν παραστάσεων μέ περισσότερο τεχνικές ἐπισημάνσεις, πού ἀναδεικνύουν τήν ὑψηλή ποιότητα καί πιστότητα τῆς εἰκαστικῆς ἀπεικόνισης, ὅπως εἶναι τά σχόλια γιά τίς ἐκφράσεις τῶν προσώπων, τήν ἀπόδοση τῶν κινήσεων, τούς συνδυασμούς τῶν χρωμάτων κ.ἄ.

Βέβαια, οἱ Ἐκφράσεις, ὡς ρητορικές ἀσκήσεις, δέν ἀποδεσμεύονται ἀπό τίς συμβάσεις τῶν «προγυμνασμάτων». Ὡστόσο, παρά τούς ρητορικούς κοινούς τόπους, μαρτυροῦν τήν ἐκτίμηση τοῦ «ὠραίου», τήν καλαισθησία καί τήν αἰσθαντικότητα τῶν δημιουργῶν τους. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή, ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ παιδεία τῶν Βυζαντινῶν δέν ἦταν, ἐν τέλει, μόνο ρητορική, ἀλλά ὁ ἄξονας ἑνός πολιτισμοῦ πού θεωροῦσε ὡς ἀναπόσπαστο στοιχεῖο του τήν αἰσθητική καλλιέργεια.

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

27. Πῶς πραγματοποιεῖται τό κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ;

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου,
Ἐφημ. Ἱ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἱ.Μ. Νέας Σμύρνης

ΑΝ ΔΟΥΜΕ σέ βασικές γραμμές τόν τρόπο τῆς διδασκαλίας καί κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ, θά σημειώσουμε τήν εὐνοιά του στόν ἔμμεσο τρόπο ἐπικοινωνίας, χωρίς νά ἀποφεύγει τήν εὐθεία καί εἰλικρινῆ ἐπικοινωνία. Ὅταν ὁ λόγος του εἶναι πλάγιος, ἐπιδιώκει νά ἐπικαλεστεῖ τή φαντασία ἢ νά προκαλέσει τή σκέψη τοῦ συνομιλητῆ. Ἔτσι μπορεῖ νά ὁμιλεῖ γιά ἓνα ζήτημα μέ ὄρους ἑνός ἄλλου, χρησιμοποιώντας μεταφορές, ὁμοιότητες, ἀναλογίες καί διηγῆσεις πού μπορεῖ νά σημαίνουν περισσότερο ἀπ' ὅσα λέγει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ὅταν ἀναφέρεται στή βασιλεία πού μοιάζει μέ πανάκριβο μαργαριτάρι, πού ὁ ἄνθρωπος «πῆγε καί πούλησε ὅλα ὅσα εἶχε καί τό ἀγόρασε» (Μτ. 13,44-45). Ἐδῶ ἀφηγεῖται μιά σύντομη ἱστορία, ἀποβλέποντας στήν ἀποκλειστικότητα τῆς ἀπόκτησης τῆς βασιλείας, καί καλεῖ τόν πιστό νά ἀπαρνηθεῖ τόν ἑαυτό του, νά σηκώσει τόν σταυρό του καί νά ἀκολουθήσει τόν Ἰησοῦ (Μκ. 8,34).

Σέ ἄλλη συνάφεια, ὅταν ὁ Ἰησοῦς κηρύττει μέ προφανῆ ἀπλότητα, τότε ὁ λόγος του μπορεῖ νά φθάσει στήν ὑπερβολή, μέ τό νά ἀναφέρει παραδείγματα πού ἐκ πρώτης ὄψεως τρομάζουν τόν συνομιλητή: «Ἄν κάποιος θέλει νά σοῦ πάρει τό πουκάμισο, ἄφησέ του καί τό πανωφόρι» (Μτ. 5,40α Λκ. 6,29). Σέ ἄλλη περίπτωση, φαίνεται παράδοξος ἢ

αἰνιγματικός ὁ λόγος του: «Ὅποιος θέλει νά σώσει τή ζωή του θά τή χάσει ὁποιος ὁμως χάσει τή ζωή του... αὐτός θά τή σώσει» (Μκ. 8,35). Ἄλλοτε προσδίδει μεταφορικές εἰκόνες σέ ἀνθρώπους ἢ ὁμιλεῖ γιά αἰνιγματικό προορισμό ἢ μέ ζωντανά χρώματα γιά ἀγιογραφικές εἰκόνες: «Εἶπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτη» (γιά τόν Ἡρώδη Λκ. 13,32)· «Τό ποτήρι μου θά τό πιεῖτε, καί μέ τό βάπτισμα... θά βαφτιστεῖτε» (Μτ. 20,23)· «θά δοῦν τόν Υἱό τοῦ Ἀνθρώπου νά ἔρχεται πάνω στά σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ, μέ δύναμη καί λαμπρότητα μεγάλη» (24,30).

Ἐπίσης, στόν ἔμμεσο τρόπο διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ συμπεριλαμβάνονται σημαντικές πράξεις καί λόγοι μέ συμβολικό χαρακτήρα. Στήν ἐρώτηση τῶν μαθητῶν του γιά τό ποιός εἶναι ἀνώτερος στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς φώναξε ἓνα παιδάκι, τό ἔβαλε νά σταθεῖ ἀνάμεσά τους καί τότε τοῦς ἀπήντησε (Μτ. 18,2). Καί τέλος, ἡ πιό δυναμική ἴσως συμβολική κίνηση ἦταν ὁ ἴδιος πήρε τό λέντιο καί τό ζώσθηκε καί ἔπλυνε τά πόδια τῶν μαθητῶν του, λαμβάνοντας ρόλο σχεδόν ἀποκλειστικά γιά δοῦλο (13,4).

Τό κήρυγμα, λοιπόν, τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ πραγματοποιεῖται ἀπό τόν Ἰησοῦ «διά πραγμάτων καί διά ῥημάτων», ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἱερός Χρυσόστομος.

Ὁ οἶνος στή Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων

Τοῦ Παναγιώτη Ἱ. Σκαλτσῆ,
Ἄν. καθηγητῆ Α.Π.Θ.

ΕΝΑ ἀπό τά κύρια θέματα πού ἀπασχόλησαν τήν ἔρευνα ὡς πρός τή Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων εἶναι καί αὐτό τοῦ τρόπου καθαγιασμοῦ καί τελειώσεως τοῦ ποτηρίου. Εἶναι δηλαδή εὐχαριστιακός ὁ οἶνος τή στιγμή πού ὡς κοινός δέν ἔχει προηγιασθεῖ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ προτέλειος ἄρτος; Καί ἂν δεχθοῦμε τήν ἄποψη ὅτι ὑπάρχει πρόβλημα ὡς πρός τό ζήτημα αὐτό τότε πῶς ἐξηγεῖται ὅτι στόν μαρτυρούμενο ἀπό τόν 7ο αἰ. Χερουβικό ὕμνο τῆς Προηγιασμένης «*Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...*»¹ γίνεται λόγος γιά «*θυσία μυστική τετελειωμένη*» πού τήν ὥρα τῆς Μεγάλης Εἰσόδου δορυφορεῖται, προκειμένου οἱ πιστοί νά προσέλθουν στή θεία κοινωνία καί νά γίνουν «*μέτοχοι ζωῆς αἰωνίου*»; Εἶναι δυνατόν σέ τελική ἀνάλυση νά υπάρξει εὐχαριστιακή θυσία τετελειωμένη χωρίς οἶνο καί θεία Λειτουργία μόνο μέ καθαγιασμένο ἄρτο;

Οἱ ἱστορικές μαρτυρίες καί τά κειμενικά δεδομένα ὡς πρός τόν καθαγιασμό τοῦ ἐν τῷ ποτηρίῳ οἴνου τῆς Προηγιασμένης ἔχουν ὡς ἐξῆς. Ἡ «*συνεσκιασμένως καί πενθηρῶς*»² τελούμενη κατά τήν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων³ μαρτυρεῖται μέν ἀπό τόν 7ο αἰ.⁴, ἀλλά ἔχει τίς ρίζες της στή ἀρχαϊκά εὐχαριστιακά πρότυπα τῆς διατήρησης

τόσο ἀπό τοὺς ἀπλοῦς πιστοῦς, ὅσο καί ἀπό τοὺς ἐρημίτες μοναχοῦς, καθαγιασμένου ἄρτου γιά τήν κατ' ἰδίαν κοινωνία στό σπίτι ἢ στό χῶρο τῆς ἀσκήσεως. Τό ἔθος αὐτό τῆς συνεχοῦς μεταλήψεως σέ συνδυασμό μέ τήν ἀπαγόρευση τῆς τέλεσης θείας Λειτουργίας κατά τή Μεγάλη Τεσσαρακοστή «*εἰ μή ἐν Σάββασι καί Κυριακαῖς μόνον*»⁵, ὁδήγησε τήν Ἐκκλησία στή διαμόρφωση νέου λειτουργικοῦ πλαισίου μεταλήψεως τῶν πιστῶν κατά τήν περίοδο τῆς ἐκτενοῦς προσευχῆς καί τῆς γονυκλισίας. Λόγω τοῦ ὅτι κατά τήν περίοδο αὐτή, πού ὑπάρχει μονοφαγία, τόν ὄρο τῆς νηστείας τόν διαφυλάττει ἡ ἐνάτη ὥρα⁶, γι' αὐτό καί ἡ κοινωνία ἀπό προηγιασμένα δῶρα γίνεται ἐντός τῆς ἑσπερινῆς Ἀκολουθίας.

Ἔχει διατυπωθεῖ ἡ ἄποψη ὅτι παλαιότερα, πρό τοῦ 11ου αἰ., μέ τόν προηγιασμένο ἄρτο διετηρεῖτο καί προηγιασμένος οἶνος. Καί τοῦτο λόγω τῶν φράσεων πού ὑπάρχουν στό ἀρχαιότερο χειρόγραφο βυζαντινό Εὐχολόγιο, τό Βαρβερινό κώδικα 336 (τέλη 8ου αἰ.). «*Ἰδοὺ γάρ τό ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα καί ζωοποιόν αἷμα...*»⁷, «*Ὁ τρώγων μου τήν σάρκα καί πίνων μου τό αἷμα...*»⁸, «*Εὐχαριστοῦμέν σοι... ἐπί τῇ μεταλήψει τοῦ ἁγίου σώματος καί αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου*»⁹ κ.ἄ. Αὐτό, γράφει ὁ μακαριστός καθηγητής Δημήτριος Μω-

ραΐτης, «εἶναι δυνατόν καί ἄλλως νά ἐρμηνευθῆ, ἤτοι διά τῆς ἐπιχρίσεως τῶν ἄρτων διά τῆς λαβίδος (ἀπό τῆς καθιερώσεως ταύτης ὡς λειτουργικοῦ σκεύους), ἢ διά τῆς κατασταλάξεως τιμίου αἵματος ἐπί τοῦ διατηρουμένου ἄρτου, περί τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ἡ Διάταξις τῆς Προσκομιδῆς κ.λπ.»¹⁰.

Πράγματι σέ κάποιες ἐκ τῶν πηγῶν γίνεται λόγος περί ἐνσταλάξεως ἁγιασμένου οἴνου στόν ἄρτο ἢ χρίσεως μέ τή λαβίδα ἢ ἀκόμη καί ἐμβαπτίσεως τοῦ ἄρτου στόν οἶνο. Ἡ πράξη αὐτή πρωτομαρτυρεῖται ἀπό τά τέλη τοῦ 12^{ου} αἰ.¹¹, ἀλλά ἐπικρατεῖ καί γενικεύεται μετά τόν 15^ο αἰ.¹². Αὐτό ἀκριβῶς δείχνει καί ἡ μαρτυρία τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενόπουλου (14^{ου} αἰ.), ὅτι δηλαδή «τό μή χρίειν τά προηγιασμένα διά τῆς λαβίδος ἐν τῷ Δεσποτικῷ αἵματι, ἐν τῷ μέλλειν ταῦτα φυλάττειν, ἀκριβέστερόν φησιν ὁ μακάριος Ἰωάννης (πρόκειται γιά τόν Ἰωάννη Κίτρους), ὡς καί ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ γινόμενον»¹³.

Μέ βάση τήν ὡς ἄνω πληροφορία, ἀλλά καί ἀντίστοιχη τοῦ Μιχαήλ Ὁξείτου (12^{ου} αἰ.), φαίνεται ὅτι στή λειτουργική παράδοση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ καθαγιασμός τοῦ οἴνου τῆς Προηγιασμένης ἀρχικά γινόταν ὄχι μέ ἐνστάλλαξη διά τῆς λαβίδος ἢ ἐμβαπτισμού τοῦ ἄρτου στό ἅγιο αἶμα, ἀλλά μέ τήν ἔνωση τοῦ ἱερουργηθέντος ἄρτου καί τοῦ κοινῶν οἴνου κατά τή θεία μετάληψη¹⁴. Διετηρεῖτο δηλαδή ξηρός ἄρτος, ὅπως γινόταν καί στήν ἀρχαϊκή Ἐκκλησία κατά τήν κατ' ἰδίαν κοινωνία τῶν πιστῶν στό σπίτι¹⁵, ἄν καί γιά τήν κατ' ἰδίαν μετάληψη «τῶν ἀναχωρητῶν ἐν ὄρεσι» σύμφωνα μέ τήν παλαιότερη Διάταξη τῆς Προσκομιδῆς (12ος αἰ.),

«βάπτεται θεῖος ἄρτος ἐν αἵματι... οὕτως ἐν πυξίῳ τινί καθαρῷ ὁ θεῖος κομιζόμενος ἄρτος ἐμβαβαμμένος ἐστί καί τῷ θείῳ αἵματι»¹⁶.

Φαίνεται ὁμως, προφανῶς κάποιος ἀμφισβήτησης τοῦ εὐχαριστιακοῦ χαρακτήρα τοῦ οἴνου τῆς Προηγιασμένης, ὅτι ἀπό ἐνωρίς, ὅτι δημιουργήθηκε διπλή πράξη. Ἔτσι, σύμφωνα μέ ἀπόκριση τοῦ Ἡλιοῦ Κρήτης (12^{ου} αἰ.), «οἱ μέν γάρ, ἵνα καί τοῦ προηγιασμένου οἴνου καί ἀοράτως εἰς αἶμα μεταβεβλημένου λείψανόν τι φυλάττηται, διά τῆς τοῦ ἄρτου ἐπιχρίσεως τοῦτο οἰκονομοῦσιν· οἱ δέ, ὡς ἀρκοῦντος τοῦ ἄρτου, εἰς σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἤδη μεταβεβλημένου, καί τόν συμμεταβαλλόμενον τούτῳ οἶνον ἐν καιρῷ τῆς μεταλήψεως εἰς αἶμα μεταποιεῖν καί τούς μεταλλαμβάνοντας ἀγιάζειν, οὐδέ τοιοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλ' ἀρκοῦνται τῇ τῶν προηγιασμένων ἄρτων φυλακῇ»¹⁷.

Ἡ γνώμη βεβαίως τοῦ Ἡλιοῦ Κρήτης συμφωνεῖ μέ τό ἔθος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, κατά τό ὅποιο δέν ἐπιχέεται θεῖον αἶμα στόν καθαγιασμένο ἄρτο¹⁸, ἀλλά «τοῦ ἱερέως λέγοντος “Εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν, πάντοτε” ἐμβάλλεται ὁ προηγιασθείς καί προτελειωθείς ἅγιος ἄρτος εἰς τό μυστικόν ποτήριον, καί μεταβάλλεται καί πιστεύεται μεταβάλλεσθαι...»¹⁹. Κατά τήν παλαιότερη Διάταξη τῆς Προσκομιδῆς (12^{ου} αἰ.), οἱ προηγιασμένοι ἄρτοι διαφυλάσσονται «οὐ κατασταλάζομένου τιμίου αἵματος ἐν ἐκείνοισ· διόπερ ποτήριον καθεκάστην τῶν νηστήμων ἡμερῶν ἐτοιμάζεται καί ἀγιάζεται Προηγιασμένης ἐπιτελουμένης· εἰς ὃ καί ὁ προτέλειος ἄρτος ὑφούμενός τε καί κατακλώμενος ἐμβάλλεται. Καί τίς ἢ χρεια αἶμα προεμμιγῆναι ἅγιον τῷ θείῳ

ἄρτω; Ἡ γάρ Προηγιασμένη ὑπὲρ τῆς τελειώσεως μόνον τοῦ ἁγίου γίνεται ποτηρίου»²⁰. Τό ἐν λόγῳ κείμενο παραπέμπει προφανῶς σέ ἀρχαϊκή πιθανή συνήθεια, κατὰ τὴν ὁποία «τά δύο εὐχαριστιακά εἶδη εἶχαν δύο ξεχωριστές καί διαστελλόμενες καθαγιαστικές εὐχές, μία ἐπὶ τοῦ ποτηρίου καί μία ἐπὶ τοῦ ἄρτου»²¹. Σχετική μαρτυρία μᾶς δίδει καί ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης: «Ἐν ποτηρίῳ δέ ὑαλίῳ ἀφωρισμένῳ προβαλὼν οἶνον καί εὐξάμενος τά συνήθη μετέχῃ ὁ ἀνάξιος τοῦ δώρου»²².

Σέ κάθε περίπτωση ἡ πράξη πού ἐπικράτησε ὡς ἀκριβέστερη κατὰ τὴ βυζαντινὴ περίοδο εἶναι αὐτὴ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἡ διατήρηση δηλαδή μόνο ξηροῦ ἄρτου. Σύμφωνα καί μέ τόν ἅγιο Συμεῶν Θεσσαλονίκης ὁ ἅγιος ἄρτος ὡς ἱερουργηθεὶς εἶναι ἐνωμένος μέ τό θεῖο αἶμα. «Τά προηγιασμένα ἁγιώτατα δώρα οὐδέν διὰ τῶν ἐπιγινόμενων εὐχῶν προσλαμβάνουσι, τέλεια γάρ εἰσι»²³. Στόν ἄρτο δηλαδή, τό σῶμα, ἐνυπάρχει καί τό αἶμα· «καί γάρ τετελεσμένα εἰσι τά μυστήρια, καί αὐτό τό σῶμα καί αἶμα τοῦ Χριστοῦ»²⁴. Ὁ κοινός λοιπόν οἶνος στήν Προηγιασμένη, κατὰ τόν ἅγιο Συμεῶν, δέν καθαγιάζεται μέ κάποια ξεχωριστή εὐχή, ἀλλά μετά τό μελισμό καί τὴν εἴσοδο τῆς ἄνω μερίδος στό ποτήριον, ἀγιάζεται «τῇ μετοχῇ καί ἐνώσει τοῦ ζωοποιοῦ ἄρτου, σώματος ἀληθῶς ὄντος τοῦ Χριστοῦ καί ἠγνωμένου τῷ αἵματι»²⁵.

Στίς μέρες μας, ὅπως σημειώνεται καί στά σύγχρονα λειτουργικά βιβλία, ὁ διατηρούμενος καθαγιασμένος ἄρτος εἶναι ἐμβαπτισμένος στό αἶμα, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει, κατὰ ἀρχαῖο μάλιστα ἔθος, στήν περίπτωση διατήρησης

προηγιασμένου ἄρτου γιά τίς ἀνάγκες κοινωνίας τῶν ἀσθενῶν. Πρόβλημα ἀμφισβήτησης τοῦ εὐχαριστιακοῦ χαρακτήρα τοῦ κοινοῦ ποτηρίου δέν τίθεται²⁶. Τέτοιο ζήτημα δημιουργήθηκε στή ρωσική λειτουργική πράξη τό 17^ο αἰ. προφανῶς ἀπό ἐπίδραση τῶν ἐπὶ τοῦ θέματος ἀπόψεων καί μεταρρυθμιστικῶν θέσεων Πέτρου τοῦ Μογίλα²⁷. Στήν ἑλληνική ὁμως ὀρθόδοξη παράδοση ὑπάρχει βαθιὰ πεποίθηση ὅτι ἡ Προηγιασμένη εἶναι «μικρά τις εὐχαριστία καί ἀνάμνησις τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ»²⁸. Ξεχωριστή εὐχή ἀσφαλῶς γιά τόν ἁγιασμό τοῦ ποτηρίου, ὅπως πιθανόν σέ κάποιες περιπτώσεις συνέβαινε στήν ἀρχαϊκὴ ἐποχή, δέν ὑπάρχει. Μέ βάση τά ὅσα ἀναφέραμε καί δὴ καί ὅσα γράφει ὁ ἅγιος Συμεῶν Θεσσαλονίκης, τό πρόβλημα εἶναι λυμένο ἐφόσον ὁ οἶνος καθαγιάζεται κατὰ τὴν μίξη-ἐνώση μέ τόν καθαγιασμένο ἄρτο.

Ἀνάλογη περίπτωση ἔχουμε ὅταν ὑπάρχουν πρὸς κοινωνία τῶν πιστῶν πολλὰ ποτήρια. Τουλάχιστον σήμερα ὁ καθαγιασμός των γίνεται μέ τόν μερισμό τοῦ ἄρτου ἐντὸς αὐτῶν μετά τό μελισμό βεβαίως τοῦ ἀμνοῦ καί τὴν κοινωνία τῶν ἱερέων²⁹. Ὅταν ἐπίσης, τὴν ὥρα τῆς θείας κοινωνίας, ὑπάρχει ἔλλειψη οἴνου εἶναι δυνατὴ ἡ πρόσθεσή του, καί ὁ καθαγιασμός του γίνεται πάλι μέ τὴ μίξη³⁰. Τό ποτήριον λοιπόν τῆς Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων Δώρων εἶναι εὐχαριστιακό, ὅπως εὐχαριστιακός εἶναι καί ὁ ἄρτος. Οἱ εὐχές ἄλλωστε τῆς Ἰδίας τῆς Λειτουργίας ἀποτυπώνουν μέ σαφήνεια τὴν ἀλήθεια αὐτή, ὅτι δηλαδή οἱ πιστοὶ στή μυστικὴ καί τετελειωμένη θυσία κοινωνοῦν καί μεταλαμβάνουν τοῦ ἁγίου σώματος καί αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

1. *Chronicon Paschale*, PG 92, 989B.
2. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ (ψευδ.), *Ἑρμηνεία τῆς θείας Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων*, PG 99, 1688A.
3. Ἀρχικά ἡ ἐν λόγῳ Λειτουργία ἐτελεῖτο καί ἐκτός Μ. Τεσσαρακοστῆς (*Chronicon Paschale*, PG 92, 989B) Τετάρτες δηλαδή καί Παρασκευές ὅλου τοῦ ἔτους (βλ. Τυπικόν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἔκδ. J. MATEOS, *Le Typicon de la Grand e Eglise*, τόμ. Β', Ρώμη 1963, σ. 188) ἢ Τετάρτη καί Παρασκευὴ τῆς Τυροφάνου κατὰ μαρτυρία τοῦ Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως (Γ. Α. ΡΑΛΛΗ - Μ. ΠΟΤΑΗ, *Σύνταγμα τῶν θείων καί ἱερῶν κανόνων*, τόμ. Δ', σ. 430). Ἐτελεῖτο ἐπίσης καί «ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, παρεκτός Σαββάτου καί Κυριακῆς» (52 Κανῶν τῆς Πενθέκτης, Γ. Α. ΡΑΛΛΗ - Μ. ΠΟΤΑΗ, ὁ.π., τόμ. Β', σ. 427. Βλ. καί ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Ἀποκρίσεις πρὸς τινὰς ἐρωτήσεις Ἀρχιερέως, ΝΣΤ', PG 155, 904C.
4. *Chronicon Paschale*, PG 92, 989AB.
5. ΜΘ' Κανῶν τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ Συνόδου. Ὑπάρχουν βεβαίως καί μαρτυρίες, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες ἡ πλήρης Θ. Λειτουργία ἐτελεῖτο καί καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Βλ. σχετικά Χ. ΝΑΣΣΗ (Διακόνου), *Ἡ τελεσιουργία τοῦ Μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας. Κανονικὴ διδασκαλία καί λειτουργικὴ τάξις* [Κανονικά καί Λειτουργικά 5], ἔκδ. «Μυθδονία», Θεσσαλονίκη 2007, σσ. 455-465.
6. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Ἀποκρίσεις..., ΝΕ', PG 155, 904B.
7. S. PARENTI - E. VELKOVSKA, *L' Eucologio Barberini 336*, Roma 1995, σ. 44.
8. S. PARENTI - E. VELKOVSKA, ὁ.π., σ. 45.
9. S. PARENTI - E. VELKOVSKA, ὁ.π., σ. 47.
10. *Ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων*, Θεσσαλονίκη 1955, σσ. 47-48.
11. Ν. ΟΥΣΠΕΝΣΚΥ, *Ἡ ἀντίθεση τῶν δύο θεολογικῶν τάσεων κατὰ τὴν ἀναθεώρηση τῶν ρωσικῶν λειτουργικῶν βιβλίων τὸ δέκατο ἔβδομο αἰῶνα*, μετάφραση-εἰσαγωγή-σχόλια-ἐπιμέλεια Μ. Πρωτρου Δημητρίου Βακάρου, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 38.
12. J. GOAR, *Euchologion sive Rituale Graecorum*, Graz 1960, σ. 161. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, *Αἱ τρεῖς θείαι Λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας*, Ἀδελφότης Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ», Ἀθῆναι 1982, σ. 196.
13. PG 150, 97.
14. ΜΙΧΑΗΛ ΟΞΕΙΤΟΥ (12ος αἰ.), *Δήλωσις πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τῆς τῶν Προηγιασμένων μυσταγωγίας*, ἐν L. ALLATIUS, *De missa praesantificationum apud Graecos*, Dissertatio, De Ecclesia Occidentalis atque orientalis perpetua consensione libri tres, Κολωνεῖα 1648 (ἀνατ. 1970).
15. ΤΕΡΤΥΛΙΑΝΟΥ, *Περὶ Προσευχῆς*, 19, The Anti-Nicene Fathers Series 3, 687.
16. ΜΙΧΑΗΛ Γ' (Πατριάρχῃ Κων/λεως), 1170-1178, *Διάταξις τῆς Προσκομιδῆς τῷ κύρ Παύλῳ ὑποψηφίῳ Καλλιπόλεως*, ἐν A. JACOB, «La lettre patriarcale du Typicon de Casole et l' évêque Paul de Gallipoli», *Rivista di studi bizantini e neoellenici* 24 (1987) 143-163. Βλ. καί Ν. ΟΥΣΠΕΝΣΚΥ, ὁ.π., σσ. 34-35.
17. Μ. ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ, «Συλλογῆς κανονικῆς ἐφόλιον», ἐν *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* 40 (1916) 18.
18. Μ. ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ, «Συλλογῆς κανονικῆς ἐφόλιον», ὁ.π., 40 (1916) 18: «Ἐπεὶ καί ὀρώμεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὸ δεύτερον τούτων γινόμενον, δεῖ καί ἡμᾶς ὡς ἀκριβεστέρῳ τούτῳ, μάλιστα κατακολουθεῖν». Δ. ΒΑΚΑΡΟΥ, Νικολάου Οὐσπένσκου, *Ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων*. Ἰστορία καί πράξις, μετάφραση, σχόλια, βελτιωμένη ἔκδοσις, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 78.
19. ΜΙΧΑΗΛ ΟΞΕΙΤΟΥ (12ος αἰ.), *Δήλωσις πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τῆς τῶν Προηγιασμένων μυσταγωγίας*, ὁ.π., σ. 1587.
20. ΜΙΧΑΗΛ Γ' (Πατριάρχῃ Κων/λεως), 1170-1178, *Διάταξις τῆς Προσκομιδῆς τῷ κύρ Παύλῳ ὑποψηφίῳ Καλλιπόλεως*, ὁ.π.
21. Γιά τὴν προϊστορία αὐτὴ βλ. Χ. ΝΑΣΣΗ (Διακόνου), *Ἡ τελεσιουργία τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας...*, σσ. 481-483. Ν. Οὐσπένσκου, *Ἡ ἀντίθεση τῶν δύο θεολογικῶν τάσεων κατὰ τὴν ἀναθεώρηση τῶν ρωσικῶν λειτουργικῶν βιβλίων...*, σσ. 34-38.
22. Ἐπιστολὴ 554, 48-56' G. FATOUROS, *Theodori Studitae epistolae [Corpus Fontium Historiae Byzantinae XXXI]*, τόμ. II, Βερολίνο 1992, σ. 849.
23. Ἀποκρίσεις..., ΝΖ', PG 155, 909B.
24. Ἀποκρίσεις..., ΝΕ', PG 155, 904B.
25. Ἀποκρίσεις..., ΝΖ', PG 155, 909D.
26. Λεπτομέρειες περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ βλ. Χ. ΝΑΣΣΗ (Προεσβυτέρου), «Εἶναι εὐχαριστιακὸς ὁ χαρακτήρας τῶν Προηγιασμένων Δώρων;» ἐν *Γηθόσωνον Σέβασμα. Ἀντίδωρον τιμῆς καί μνήμης εἰς τὸν Καθηγητὴν Ἰωάννην Φουντούλην* (ὑπὸ ἔκδοσιν).
27. A. RAES, «La communion au calice dans l'office byzantine des présanctifiés», ἐν *Orientalia Christiana Periodica* 20 (1954) 116- 174.
28. Α. ΚΟΡΑΚΙΔΗ, *Ἰωάσαφ Ἐφέσου* († 1437) (*Ἰωάννης Βλαδύντερος*), βίος-ἔργα-διδασκαλία, Ἀθῆνα 1992, σ. 214.
29. Περὶ τοῦ θέματος βλ. Π. Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ, «Οἱ πολλοὶ ἄρτοι καί τὰ πολλὰ ποτήρια στὴ θεία Λειτουργία», ἐν *Εἰς μαρτύριον τοῖς ἔθνεσι. Τόμος χαριστήριος εἰκοσαετηρικός εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχῃν κ.κ. Βαρθολομαῖον*, Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 779-781.
30. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, *Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικὰς Ἀπορίας*, τόμ. Α', Ἀθῆνα 1991, σσ. 84-85.

20. Κατήχηση δόγμα καί «έποπτεία»

Άλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου,
Δρος Θεολογίας

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ τοῦ προηγούμενου άρθρου ἀναρωτηθήκαμε: ἄν τὰ δόγματα εἶναι κρυμμένες ἀλήθειες, τί ἀπό αὐτά πρέπει κατά τήν κατήχηση νά ἔχουμε ὑπόψη μας; Ἡ ἀπάντηση θά μπορούσε νά εἶναι, ὅσο κι ἄν αὐτό θεωρηθεῖ περιέργο: κανένα καί ὅλα. Ἔχουμε τήν ἐντύπωση ὅτι τό δόγμα ἀποτελεῖ «μία νοητική ἐπεξεργασία ἀληθειῶν τῆς πίστεως, ἀφοῦ οἱ ὅροι»¹ τῆς πίστεως δέν εἶναι ἰδεολογικοί οὔτε θεωρητικοί ὅροι. Ἴσως καί ἀπό αὐτή τή σειρά τῶν ἄρθρων νά δόθηκε ἡ ἐντύπωση ὅτι κατά τή διαδικασία τῆς κατήχησης βασικό ρόλο διαδραματίζει ἡ ἐκμάθηση ἀπό τόν κατηχούμενο βασικῶν ἄρθρων τῆς πίστεως καί μόνο. Αὐτό ὅμως εἶναι ἕνα μέρος τῆς διαδικασίας τῆς κατήχησης. Πρέπει νά δοῦμε καί μία ἄλλη διάσταση κατά τήν κατήχηση, πού εἶναι ὁ συνδυασμός τῆς διδαχῆς βασικῶν δογμάτων μέσα ἀπό τήν ἐμπειρία τῆς πνευματικότητας τῆς Ἐκκλησίας.

Βασικό ἐργαλεῖο γιά τό λόγο αὐτό μᾶς προσφέρει ὁ π. Κάλλιστος Γουέαρ στό βιβλίο του «Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία». Γράφει λοιπόν τά ἀκόλουθα: «Ἐπάρχει μία διήγηση στό Πρωτορωσικό Χρονικό πού ἀναφέρεται στό πῶς ὁ Βλαδίμηρος, Πρίγκιπας τοῦ Κιέβου, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη εἰδωλολάτρης, θέλησε νά μάθει ποιά εἶναι ἡ ἀληθινή θρησκεία. Γιά τό λόγο

αὐτό ἔστειλε πρεσβευτές σέ διάφορες κατά σειρά χῶρες τοῦ κόσμου. Αὐτοί πρῶτα πρῶτα πῆγαν στούς μουσουλμάνους Βουλγάρους τοῦ Βόλγα, ἀλλ' ἐκεῖ παρατήρησαν πῶς ὅταν οἱ μουσουλμάνοι προσεύχονταν, κοίταζαν γύρω τους λές καί ἦταν δαιμονισμένοι. Ἔτσι οἱ Ρῶσοι συνέχισαν ἀνικανοποίητοι τό δρόμο τους. «Δέν ὑπάρχει χαρά ἀνάμεσά τους», ἀνέφεραν στόν Βλαδίμηρο, «ἀλλά θηριωδία καί μία βαριά μυρωδιά. Δέν ὑπάρχει τίποτε τό καλό στό σύστημά τους». Ταξίδεψαν κατόπιν στή Γερμανία καί μετά στή Ρώμη, βρῆκαν τή λατρεία πιό ἱκανοποιητική, ἀλλά παραπονήθηκαν πῶς δέν ὑπῆρχε σ' αὐτούς ὁμορφιά. Τελικά ταξίδεψαν στήν Κωνσταντινούπολη, κι ἐδῶ τελικά, καθώς παρακολουθοῦσαν τή θεία Λειτουργία στή μεγάλη ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀνακάλυψαν αὐτό πού ἐπιθυμοῦσαν. «Δέν γνωρίζαμε ἄν ζούσαμε στόν οὐρανό ἢ στή γῆ, ἐπειδή σίγουρα δέν ὑπάρχει καμία λαμπρότητα καί ὁμορφιά σάν αὐτή ὅπουδήποτε πάνω στή γῆ. Δέν μπορούμε νά σᾶς τό περιγράψουμε: τό μόνο πού ξέρουμε εἶναι πῶς ὁ Θεός κατοικεῖ ἐκεῖ ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, καί πῶς ἡ λειτουργία τους ξεπερνάει σέ ὁμορφιά τή λατρεία ὄλων τῶν ἄλλων περιοχῶν. Δέν θά ξεχάσουμε ποτέ αὐτή τήν ὁμορφιά². Καί στό ἴδιο κείμενο πιό κά-

τω προσθέτει : «οί Ρῶσοι, ὅταν θέλησαν νά ἀνακαλύψουν τήν ἀληθινή πίστη, δέν ρώτησαν γιά τούς κανόνες ἠθικῆς, οὔτε ζήτησαν μία αἰτιολογημένη ἀναφορά γιά τά δόγματα, ἀλλά παρατήρησαν τούς διαφόρους λαούς τήν ὥρα πού προσεύχονταν. Ἡ ὀρθόδοξη προσέγγιση τῆς θρησκείας εἶναι βασικά λειτουργική, πού σημαίνει πώς τό δόγμα κατανοεῖται στό πλαίσιο τῆς θείας λατρείας: δέν εἶναι συμπτωματικό τό γεγονός πώς ἡ λέξη «Ὁρθοδοξία» ὑποδηλώνει ταυτόχρονα ὀρθή πίστη καί ὀρθή λατρεία, ἐπειδή τά δύο αὐτά πράγματα εἶναι ἀξεχώριστα. Ἔχει σωστά εἰπωθεῖ πώς γιά τούς Βυζαντινούς, «τό δόγμα δέν εἶναι μόνο ἕνα νοητικό σύστημα πού συλλαμβάνεται ἀπό τόν κληρο καί γίνεται δεκτό παθητικά ἀπό τόν λαό, ἀλλά ἕνα πεδίο ὄρασης, ὅπου ὅλα τά πράγματα πάνω στή γῆ θεωροῦνται σέ σχέση μέ τά «ἐν οὐρανοῖς» πράγματα, κυρίως δέ καί πρωτίστως μέσα ἀπό τήν τέλεση τῆς Λειτουργίας»³. Εἶναι αὐτό πού διακηρύττει ὁ π. Γ. Φλορόφσκι: «Ὁ Χριστιανισμός εἶναι λειτουργική θρησκεία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα μία λατρευτική κοινότητα. Προηγεῖται ἡ λατρεία καί ἔπεται τό δόγμα καί ἡ ὑπακοή»⁴. Μέ αὐτά τά λόγια δίνεται προτεραιότητα στήν ἐμπειρία περισσότερο καί λιγότερο στή νοητική κατανόηση τῆς

διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας. Καί ὅταν ὁ ἅγιος Κυπριανός ἀνέφερε τό γνωστό «Extra ecclesiam nulla salus» δηλ. «ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας δέν ὑπάρχει σωτηρία», ἐννοεῖ τήν ὄντολογική διάσταση τῆς παρουσίας μας στήν Ἐκκλησία καί ὄχι τήν ἠθική διάσταση στήν κατανόηση τῆς φράσης αὐτῆς. Ἐάν ἕνας ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ νά κατηχηθεῖ, δέν τό κάνει μόνο ἐπειδή συμφωνεῖ μέ τίς λέξεις μέ τίς ὁποῖες εἶναι διατυπωμένα τά δόγματα, ἀλλά ἐπειδή μέσα στήν Ἐκκλησία νοιώθει ὅτι ἀρχίζει νά γίνεται σῶος, ἀκέραιος καί ὑγιής, ἐνῶ ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία εἶχε σταθερά τήν αἴσθηση τοῦ κινδύνου τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου. Εἶναι ἡ προτεραιότητα πού ἔπρεπε νά δίνουμε στά πράγματα, στήν ἐμπειρία καί ὄχι τόσο στά ὀνόματα, στήν ἀπλή καί μόνο διατύπωση τῶν δογμάτων. Ἔτσι τουλάχιστον τό ἐκφράζει παραστατικά ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στό διάλογό του μέ τόν Βαυλαάμ: «Δέν ἀγωνίζομαι γιά νά βροῦμε τίς κατάλληλες λέξεις, τίς ἴδιες λέξεις, ἀλλά ἀγωνίζομαι γιά τά ἴδια πράγματα, δηλαδή γιά τήν ἴδια ἐμπειρία· ἄν λοιπόν ἔχουμε τήν ἴδια ἐμπειρία, ἄν φηλαφοῦμε τό ἴδιο πράγμα, γιά τούς ὄρους καί τούς ὀρισμούς καί τίς λέξεις λίγο μέ νοιάζει, ἐάν βέβαια ἡ ἀλήθεια ἡ δικιά μας βρίσκεται στά πράγματα καί ὄχι στά λόγια»⁵.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δ. Μαυρόπουλος, *Διερχόμενοι διά τοῦ ναοῦ*, ἔκδ. Δόμος, Ἀθήνα 2009, σ. 14.
2. Κάλλιστος Ware, *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία*, ἔκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1996, σ. 419.
3. Κάλλιστος Ware, ὅπ.π., σ. 421.
4. π. Γ. Φλορόφσκι, *The Elements of Liturgy in the Orthodox Catholic Church*, στό περιοδικό *One Church*, τόμ. XIII, (New York 1959) 1-2, σ. 24.
5. «Τόμος Συνοδικός, 1351» στό Ἱ. Καρμίρη, *Τά δογματικά καί συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τ. I, Ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 379-380. Ἀναφέρεται ἀπό τό Δ. Μαυρόπουλο, ὅπ.π., σ. 24.

Κυριακή 25 Μαρτίου 2012
Εὐαγγελισμοῦ τῆς ΘεοτόκουἌρχιμ. Νικοδήμου Εὐσταθίου,
Πρωτοσυγκέλλου Ἱ. Μ. Χαλκίδος

(Λουκ. 1, 24-38)

[24 Μετά δέ ταύτας τάς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνή αὐτοῦ· καί περιέκρυβεν ἑαυτήν μῆνας πέντε, 25 λέγουσα ὅτι Οὕτω μοί πεποίηκεν ὁ Κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τό ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις. 26 Ἐν δέ τῷ μηνί τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ ἀπό τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἧ ὄνομα Ναζαρέτ, 27 πρός παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυίδ, καί τό ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. 28 καί εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρός αὐτήν εἶπε· Χαίρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετά σου· εὐλογημένη σύ ἐν γυναιξίν. 29 ἡ δέ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπί τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καί διελογίζετο ποταπός εἶη ὁ ἀσπασμός οὗτος. 30 καί εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτή· Μή φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γάρ χάριν παρά τῷ Θεῷ. 31 καί ἰδού συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καί τέξῃ υἱόν, καί καλέσεις τό ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται μέγας καί υἱός ὑψίστου κληθήσεται, καί δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός τόν θρόνον Δαυίδ τοῦ πατρός αὐτοῦ, 33 καί βασιλεύσει ἐπί τόν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καί τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. 34 εἶπε δέ Μαριάμ πρός τόν ἄγγελον· Πῶς ἔσται μοί τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 καί ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτή· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπί σέ καί δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διό καί τό γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱός Θεοῦ. 36 καί ἰδού Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου καί αὐτή συνεληφύα υἱόν ἐν γήρει αὐτῆς, καί οὗτος μὴν ἕκτος ἐστίν αὐτῆ τῆ καλουμένη στείρα· 37 ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρά τῷ Θεῷ πᾶν ρῆμα. 38 εἶπεν δέ Μαριάμ· Ἰδού ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τό ρῆμά σου. καί ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος..

ΣΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ἱστορίες ὅλοι μας μπορούμε νά μοιραστοῦμε ἐμπειρίες πού προέρχονται ἀπό ὄνειρα, σχέδια, ἀκατόρθωτες θεωρητικά καταστάσεις, οἱ ὁποῖες στή συνέχεια –παρ' ἐλπίδα– ἔγιναν πραγματικότητας. Ἡ ρεαλιστική αὐτή διαπίστωση, πού προκύπτει

μέσα ἀπό τήν ἴδια τή ζωή, λαμβάνει μιὰ ιδιαίτερη φωταγωγία ἀπό τή σημερινή εὐαγγελική περικοπή καί τελικά ἀποδεικνύεται ξεπερασμένη μπροστά στό διηγούμενο, πού ὑπερβαίνει πᾶσαν ἔννοιαν. Ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς διηγεῖται τήν ἐπίσκεψη τοῦ ἀρχαγγέλου

Γαβριήλ στήν Παρθένο Μαρία. Ὁ οὐράνιος ἐπισκέπτης ἀπευθυνόμενος πρός αὐτήν λέει: «Χαῖρε κεχαριτωμένη! ὁ Κύριος μετά σου». Ἐκείνη, σασιτισμένη ἀπό τόν χαιρετισμό καί ἔντονα φοβισμένη, ἐπιζητεῖ νά κατανοήσῃ «ποταπός εἶη ὁ ἀσπασμός οὗτος».

Σεμνή, δέ χάνει τό μυαλό της, δέν ἀφήνει νά ψηλώσῃ ὁ νοῦς της, ὅμως ὑποπτεύεται ὅτι ἐνώπιόν της ἀνοίγεται ὀρίζοντας γιά ἀποστολή. Στό συγκλονιστικό διάλογο πού ἀκολουθεῖ, πράγματι τῆς ἀποκαλύπτεται τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ: «τέξῃ υἱόν, καί καλέσεις τό ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦ». Ἡ ἄσπιλος Παρθένος δέν παρασύρεται ἀπό τή μεγαλωσύνη τῆς προσφορᾶς καί γνωρίζοντας τήν κατάστασή της, τολμᾷ νά ξεστομίσει τήν εὐλογία ἀπορία της: «Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;». Στήν ἀνθρώπινη αὐτή ἀδυναμία τῆς κατανοήσεως τοῦ θεϊκοῦ σχεδίου, ἀπαντᾷ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Οὐρανοῦ καί ἀποκαλύπτει ὅτι ὅλα θά συμβοῦν μέ τήν εὐδοκία τοῦ παντοδυνάμου καί ἀνάρχου Πατρός καί τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέ τά κριτήρια τῆς ἀγάπης. Προκειμένου μάλιστα νά διαφυλάξῃ τή σκέψη της, ὥστε νά μήν ὀλισθήσῃ στά ἀδιέξοδα μονοπάτια τῆς περιέργειας, στά ὁποῖα συνήθως ὠθεῖ τόν ἄνθρωπο ἡ ἀδυναμία νά δεχθεῖ τήν πρόκληση τοῦ ἀδύνατου, τῆς προσκομίζει «σημεῖον». Πρόκειται γιά τήν ἐγκυμοσύνη τῆς Ἐλισάβετ, ἡ ὁποία ἦτο στείρα καί εὐρίσκετο ἤδη σέ προχωρημένη ἡλικία: «καί οὗτος μήν ἔκτος ἐστίν αὐτῇ τῇ καλουμένην στείρα». Ἡ ἀπάντηση τοῦ ἀγγέλου ξεκαθαρίζει τελικά στή Μαρία «ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρά τῷ Θεῷ πᾶν ρῆμα».

Ἡ θεοχαρίτῳτη Κόρη ὑπακούει μέ ὅλη

της τήν καρδιά σέ κείνο πού ὁ ἄγγελος τῆς ἐμήνυσε· «Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατά τό ρῆμά σου». Χρησιμοποιεῖ γιά τόν ἑαυτό της τόν τίτλο τῆς Δούλης, στήν ὑπηρεσία τοῦ Κυρίου. Δέν συμπεριφέρεται μέ τή νοοτροπία τῆς σκλάβας, ἀλλά συνηγορεῖ καρδιακά καί προσφέρεται ἐλεύθερα στήν ὑπηρεσία τῆς ἀγάπης. Συμμετέχει ἐνεργά στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ἀκόμα κι ἂν δέν μπορεῖ νά γνωρίζῃ πλήρως τά ἐπόμενα βήματα καί τά ἀποτελέσματα. Σ' αὐτό τό σημεῖο, πού ἡ Παναγία ἀναλαμβάνει τήν ἀποστολή της, τελειώνει ἡ ἀποστολή τοῦ ἀγγέλου. Τό Εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα, μέ λιτό καί ἀπλό τρόπο καταλήγει: «καί ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος».

Ἡ ἀφήγηση τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ παρουσιάζει σχέσεις μεταξύ πραγματικότητας καί μυστηρίου, ἐσωτερικές ἀναστολές καί ἀξιοθαύμαστες ὑπερβάσεις καί εἶναι πλούσια σέ ἐκπλήξεις, δικαιολογημένες ἀμφιβολίες καί ἐν τέλει αὐτοδιάθεση, μέ σταθερή καί χαρούμενη ἐμπιστοσύνη. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ φτάνει στήν ταπεινή κόρη τῆς Ναζαρέτ ὄχι μέσῳ ἑνός κειμένου βιβλικοῦ, ἀλλά ἀπό μία βαθειά ἐμπειρία. Τήν συναντᾷ στό χῶρο τῆς καθημερινότητάς της, τόπο ἀσήμαντο στή γεωγραφία τῶν ἰσχυρῶν καί τῆς κοινωνικῆς σπουδαιότητος. Ὅσα διαδραματίστηκαν σ' αὐτή τή συνάντηση, δηλώνουν ὅτι δέν πρόκειται ἀπλῶς γιά ἀνατροπή τῶν συνηθισμένων κριτηρίων, πού δημιουργεῖ δυσεξηγήτες ἀπορίες καί ἀνυπερβλητές δυσκολίες σέ πρόσωπα πού θεωροῦνται ἢ καί δηλώνουν «σημαντικά», ἀλλά γιά σταθμό στήν ἀνθρώπινη ἱστορία.

Ἀπό δῶ ἀρχίζει ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους καί ἡ ἀληκτικὴ χαρά ὅλου

τοῦ κόσμου, πού καλεῖται νά συνειδητοποιήσει καί νά ἀποδεχθεῖ μέ εὐγνωμοσύνη ὅτι δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καί διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατῆλθε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, σαρκώθηκε δηλαδή ἐκ Πνεύματος ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου.

Τό γεγονός τοῦ Εὐαγγελισμοῦ σήμανε τὴν ἀνάκληση τοῦ ἐξόριστου ἀνθρώπου στὴν πρό καταβολῆς κόσμου ἡτοιμασμένην βασιλείαν. Σήμανε τὴν πρόσληψη καί τὴν ἀνάσταση τοῦ ἀποτυχημένου καί αὐτοκαταδικασμένου σέ θάνατο ἀνθρώπου. Σήμανε τὴν χαριστική ἐξάλειψη τοῦ χρέους καί τό σχίσιμο καί τὴν ἐξαφάνιση τῶν χρεογράφων. Τό χαρμόσυνο μήνυμα, πού ὑλοποιήθηκε μέσα στό χρόνο καί μεταμόρφωσε τὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, ἀποτελεῖ τό Εὐαγγέλιο τῆς Ἐκκλησίας, πού προσκαλεῖ στὴν παγκόσμια καί ἀτελεύτητη ἀγαλλίαση ὅλους τοὺς γηγενεῖς. Δυστυχῶς οἱ περισσότεροί προτιμοῦμε τό Θεό πού χαρίζει ὑλικές παροχές καί ὄχι σωτηρία καί θέλουμε τὴν Ἐκκλησία Του νά μᾶς δίνει τὴν περιουσία της καί ὄχι τὴν οὐσία της. Μᾶς γοητεύει ἡ προσωρινή εὐτυχία, γιατί μᾶς φαίνεται καί ἀπαιτητική ἡ ἐλευθερία. Ἔτσι ἀδυνατοῦμε νά ἀντιληφθοῦμε τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μας καί νά κατανοήσουμε τίς συνεχεῖς ἐπισκέψεις Του στόν καθένα μας προσωπικά.

Στηριγμένοι καθ' ὑπερβολὴν, ἕως σημείου ἀπολυτότητας, στίς δυνατότητες τῆς λογικῆς μας, ἐπιθυμοῦμε, μᾶλλον ἀπαιτητικά, νά μᾶς ἐπισκεφθοῦν ἄγγελοι Του, οἱ ὅποιοι θά ἔχουν «φτερά» καί ἅμεσα θά μᾶς λυτρώνουν ἀπό κάθε τί τό ἀνιαρό τοῦ βίου τούτου, ἀλλά δέ συμβιβάζομαστε στὴν ἰδέα ὅτι ἄγγελοι Του

εἶναι οἱ αὐθεντικοὶ μάρτυρες καί προφῆτες τοῦ Λόγου Του μέσα στὴν καθημερινή πραγματικότητα. Ἐγωιστικά ἐπιζητοῦμε ἄγγελους ὑπηρετικούς καί φορεῖς χαρμόσυνων μηνυμάτων, ἐμεῖς ὅμως δέν φαίνεται νά ἔχουμε τὴ διάθεση νά εἶμαστε ἄγγελοι ὑποτακτικοὶ στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, πιστοὶ στό καθῆκον καί στὴν ἀποστολὴ μας, πρόθυμοι νά φέρουμε τό Θεό στίς καρδιές καί τὴν χαρὰ στὴ ζωὴ τῶν συνανθρώπων μας.

Ἡ φετινὴ γιορτὴ εἶναι ἓνας Εὐ-αγγελισμός, πού τόσο πολὺ τὸν ἔχουμε ἀνάγκη. Ὅχι ἀπλᾶ γιὰ νά ὑπερβοῦμε τίς πολυσυζητημένες ὑπαρκτές ὀδυνηρές συνέπειες τῆς οικονομικῆς κρίσεως, ἀλλὰ γιὰ νά ζήσουμε! Εἶναι πρόσκληση νά στηρίξουμε τὴν ἐλπίδα μας στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί στίς ἀκοίμητες πρεσβείες τῆς Παναγίας μας, τῆς παγκόσμιας χαρᾶς καί δόξας. Εἶναι εὐκαιρία νά ξαναδοῦμε καί νά ἀνανεώσουμε τὴ σχέση μας μέ τό Χριστό καί τὴν Ἐκκλησία Του, μέ ἑαυτοὺς καί ἀλλήλους.

Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, ὀδηγούς ἔχουμε καί τοὺς ἥρωες τοῦ γένους μας, οἱ ὅποιοι θεώρησαν ὀρθά ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος μας θά ἐρχόταν ἐκ τῶν Ἄνω καί ὄχι ἐκ τῶν κάτω. Καί θά γινόταν πραγματικότης μέ τὴ δική τους ἀγαπητικὴ-θυσιαστικὴ προσφορά, ὑπὲρ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων. Καί ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια, αὐτοὺς μὲν ἐδικαίωσε, ἐμᾶς δὲ ἐλευθέρωσε καί μᾶς χρέωσε! Εὐρισκόμενοι μπροστά σέ καινούργια ἀδιέξοδα, ὠφέλιμο εἶναι νά ἀναβαπτιστοῦμε στό δικό τους πνεῦμα καί νά στοιχηθοῦμε στὴν πορεία τους.

Μακάρι, ὡς Χριστιανοί, νά ζήσουμε τὴν χαρὰ τῆς μετανοίας, πού μᾶς προσφέρει καί πάλι ὁ Εὐαγγελισμός.

Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας καί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος (γ')

Κωνσταντίνου Κορναράκη,
Ἐπίκ. καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α.

β. Πατερικὴ ἀκτινογραφία τοῦ προ- βλήματος

Ἡ θεολογικὴ ἀνθρωπολογικὴ σκέψη τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζει ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ ὑπέρβαση τῶν ποικιλόμορφων κρίσεων ἐπὶ τῇ βάσει ἀνθρωποκεντρικῶν θεωριῶν. Τοῦτο, διότι οἱ κρίσεις αὐτές ἀντλοῦν τὴ δυναμικὴ τους ἀπὸ τὴν ἀνασφάλειες καὶ φοβίες πού γεννᾶ ἡ κρίση πού βιώνει ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴ σχέση του μὲ τὸν ἑαυτό του. Παρέχει λοιπόν, διὰ τοῦ πατερικοῦ λόγου, στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο τὴ διέξοδο νὰ ἀντιληφθεῖ ὅτι οἱ ἀφετηρίες τῆς αὐτοσυνειδησίας του ἐντοπίζονται μόνον ἐντὸς τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐκεῖ ὅπου ἡ μετάνοια ἐπιλύει τοὺς γόρδιους δεσμούς τῶν ψυχικῶν τραυμάτων του.

Ὁ πατερικὸς λόγος, ὡς διαχρονικὴ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, διακρίνεται ἀπὸ μία σπουδαία ιδιότητα, ὅπως αὐτὴ καταγράφεται ἐντὸς τῆς ἱστορίας. Νὰ ἀκτινογραφεῖ μὲ ἀκρίβεια τὴν ψυχικὴν συγκρούσεις. Αὐτὴ ἡ δυνατότητα προκύπτει ἀβίαστα ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ πατερικὸς λόγος βλέπει συνολικὰ τὸν ἄνθρωπο ὡς ὑπαρξὴ πού ἔχει προοπτικὴ ὄντολογικῆς ἐσχατολογικῆς πληρότητας. Ἀφετηρία τῆς ἀνθρωπολογίας του εἶναι τὸ γεγονὸς τῆς πτώσεως. Γνωρίζει ὅτι ἡ διάσπαση τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό

κατέστησε τὸν ἄνθρωπο ἀνελεύθερο, ὑποκείμενο στὴ φυσικὴ νομοτέλεια καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διασπάσεις. Ἡ σάρκωση τοῦ Λόγου ἀποκατέστησε βεβαίως τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας στὴν ἀνθρώπινη φύση, ἀλλὰ πλέον ὁ ἄνθρωπος πρέπει ὁ ἴδιος νὰ δοκιμαστῆ ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν ἐλευθερία μέσα στὴν Ἐκκλησία, τὸν μόνον χῶρο πλήρους ἀνθρωπολογικῆς θεωρήσεως, διότι μόνον ἐκεῖ παρέχεται στὸν ἄνθρωπο ἡ δυνατότητα νὰ προσδιορίσει τὴν ἐνθαδικότητά του μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῶν ἐσχάτων, γεγονὸς πού συνθλίβει τὰ ὅρια τῆς ἀτομικῆς αὐτονομίας.

Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ, ὅταν ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, ἤδη ἀπὸ τὸν 4 αἰ., ὀρίζει ὡς «ἐμφύλιο πόλεμο» τῆς ψυχῆς¹ τὴν ποικίλες ἐσωτερικὴς διασπάσεις καὶ συγκρούσεις πού βιώνει ὁ ἄνθρωπος, ἔχει ὑπ' ὄψη του ὅτι ὅταν ὁ νοῦς δὲν εἶναι γυμνασμένος νὰ ἠνιοχεῖ τὴν ἄλογες δυνάμεις τῆς ψυχῆς, δηλαδὴ ὅταν δὲν βρῖσκεται σὲ δοξολογικὴ καὶ εὐχαριστιακὴ κοινωνία μὲ τὸν προσωπικὸ Τριαδικό Θεό², τότε αὐτὴν τὸν ὑποτάσσουν στὴν ἀλογία τους καὶ τὴν ἐμπαθῆ τους λειτουργία.

Ὅπως φαίνεται, ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἀληθινὴν του εἰκόνα καὶ νὰ ἀποδεχθεῖ τὰ ἐμπαθῆ της στοιχεῖα ἐπιδρᾶ ἀρνητικὰ, ὅχι μόνον

στήν αὐτοσυνειδησία του, ἀλλά καί στά πολιτισμικά του προϊόντα. Συνοψίζοντας τήν πρό αὐτοῦ πατερική παράδοση, ὁ ἀββάς Δωρόθεος ὑπογραμμίζει ὅτι, «πάντες οἱ Πατέρες λέγουσιν ὅτι ἕκαστον πάθος ἐκ τούτων τῶν τριῶν γεννᾶται παθῶν»³, δηλαδή τῆς φιλοδοξίας (βλ. τά ποικίλα βιοηθικά προβλήματα πού κυρίως προκαλοῦνται ἀπό παραχρήσεις τῶν δυνατοτήτων τῆς ἐπιστήμης τῆς Γενετικῆς καί τῶν βιοϊατρικῶν τεχνολογιῶν πρὸς ὄφελος τῆς ἐξουσίας ἢ τοῦ κέρδους), τῆς φιλαργυρίας (βλ. τήν οικολογική καταστροφή, τήν ἐγκατάλειψη τοῦ τρίτου κόσμου, τά μεταλλαγμένα τρόφιμα, τό ἐμπόριο σωμάτων καί ψυχῶν) καί τῆς φιληδονίας (βλ. τίς ἀσθένειες πρὸς θάνατον πού ἔχουν τήν ἀφετηρία τους στήν κατάχρηση καί ἀπαξίωση τοῦ θείου δώρου τοῦ ἔρωτα καί τήν ἀπορρέουσα ἀποσύνθεση τοῦ πυρῆνα τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, πού εἶναι ἡ οἰκογένεια).

Ἡ πατερική σκέψη προτρέπει διαχρονικά τόν ἄνθρωπο σέ ἄγρυπνο διάλογο μέ τόν ἑαυτό του, ὥστε νά καταξιωθεί τοῦ «ἡκριβωμένου λογισμοῦ», διότι ἔτσι, κατά τόν ἱ. Χρυσόστομο, προφυλάσσει τόν νοῦ του ἀπό τίς τρικυμίες

τοῦ βίου, ἐφόσον μπορεῖ νά ξεχωρίζει τό ἐπιφαινόμενο ἀπό τήν αἰτία του⁴. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει σῶφρονα λογισμό, τότε, κατά τόν Μ. Βασίλειο, ἔχει τήν ἰκανότητα νά διακρίνει μεταξύ τοῦ ποιός πραγματικά εἶναι, τί τοῦ ἀνήκει καί τί τόν περιβάλλει. Κατά τή διάκριση αὐτή, ὡς αὐθεντική ταυτότητα τοῦ ἀνθρώπου («ἡμεῖς ἐσμέν») ὀρίζεται ἡ ψυχὴ του καί ὁ νοῦς του. Ὅτιδῆποτε βρίσκεται περί τήν ταυτότητά του αὐτή, δέν ὀρίζει τό εἶναι του, ἀλλά, εἴτε ἀπλῶς τοῦ ἀνήκει («ἡμέτερον»), ὅπως τό σῶμα του καί ἡ μέσῳ αὐτοῦ αἰσθητική ζωή, εἴτε τόν περιβάλλει, ὅπως τά ὑλικά καί πνευματικά ἀγαθὰ («περὶ ἡμᾶς δέ χρήματα, τέχνη, καί ἡ λοιπὴ τοῦ βίου κατασκευή»).

Κατά τόν Μ. Βασίλειο, καί ἐν γένει τήν πατερική σκέψη, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά θέτει ὡς ἀποκλειστική προτεραιότητα τήν ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς του, ἐνώπιον τῆς ὁποίας δέν ἔχει σημασία οὔτε ἡ φροντίδα τοῦ σώματος, οὔτε ἡ υἰγεία, οὔτε ἡ ἐπιδίωξη πλοῦτου, δόξας ἢ ἐξουσίας⁵. Ὁ προσανατολισμός αὐτός μπορεῖ νά ἀποτελέσει τήν ἀφετηρία μίας νέας πιό δημιουργικῆς θεώρησης τῶν ποικίλων κρίσεων!

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρβλ. Εἰς τόν Ἐκκλησιαστήν, VI, P. Alexander, GNO 5, E. J. Brill, Leiden 1986, σ. 383, 21 κ.έξ.
2. Α' Κορ. 31, 10.
3. Ἀββᾶ Δωροθέου, *Διδασκαλαὶ διάφοροι*, XII, § 131, 18-21, L. Regnault - J. De Préville, SC 92, Les Éditions du Cerf, Paris 1963, σ. 392.
4. *Εἰς τόν σεισμόν καί εἰς τόν πλούσιον καί εἰς τόν Λάζαρον καί πόθεν ἡ δουλεία ἐγένετο*, 5, PG48, 1034.
5. *Εἰς τό «Πρόσεχε σεαυτῷ»*, S.Y. Rudberg, *L'homélie de Basile de Césarée sur le mot observe-toi toi-même*, Almqvist & Wiksell, Stockholm 1962, 26, 17.

Ἐποστολική διαδοχή καί αἵρεση

Ἄρχιμ. Αὐγουστίνου Γ. Μύρου, Δρος Θ.,
Ἱεροκήρυκος

ΕΝΑ ἀπό τά ἐγγυημένα κριτήρια γιά τήν ἀνίχνευση τῆς ἀληθινῆς μίας, ἀγίας καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀδιάκοπη Ἐποστολική Διαδοχή.

Μᾶς εἶναι γνωστό ἀπό τίς Ἁγίες Γραφές καί ἀπό τούς πρώτους ἀκόμη Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἔδωκε στούς ἀποστόλους του ἀξίωμα πού τούς ξεχώριζε ἀπό ὅλα τά ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας του. Τούς τοποθέτησε σέ τέτοια θέση, ὥστε νά ἐπιτελοῦν μοναδικό ἐξουσιαστικό ἔργο· νά ποιμαίνουν τά ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί νά συνδέουν μέ τόν Θεό. Ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ εὐαγγελιστής Λουκάς ὁ Ἰησοῦς ἐξέλεξε ἀπό τούς μαθητές του «δώδεκα, οὓς καί ἀποστόλους ὠνόμασε» (Λκ. 6, 13). Σ' αὐτούς ἀνέθεσε νά συνεχίσουν τό δικό του μοναδικό ἔργο, αὐτό γιά τό ὁποῖο τόν ἀπέστειλε ὁ Θεός Πατήρ. Ὁ ἴδιος τούς ἀποκάλυψε ὅτι «καθώς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ καί γώ πέμπω ὑμᾶς» (Ἰω. 20, 21). Συγχρόνως τούς ἐφοδίασε μέ τήν ἐξουσία, πού δικαιοματικά ἀνήκει μόνον στόν Θεό, δηλαδή νά μπορούν νά συγχωροῦν ἁμαρτίες (Ἰω 20, 23).

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος βλέπει τούς ἁγίους ἀποστόλους ἀπό ἄλλη ὀπτική γωνία. Ἄξιοποιεῖ τήν εἰκόνα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καί γράφει στούς Κορινθίους: «Ἵμεῖς ἐστε σῶμα Χριστοῦ καί μέλη ἐκ

μέρους. Καί οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεός ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους» (Α΄ Κορ. 12, 27-28). Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, πού ἐρμηνεύει αὐτήν τήν εἰκόνα τοῦ ἀποστόλου, ὀνομάζει τούς ἀποστόλους «τά καιριώτερα ἀγγεῖα» τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος (Εἰς Ἐφεσίους 11, 4). Πράγματι οἱ Ἀπόστολοι εἶναι τά νεῦρα καί οἱ ἀρτηρίες τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, αὐτοί πού συνδέουν τό Χριστό μέ ὅλα τά μέλη· αὐτοί πού μεταφέρουν ἀπό τόν Χριστό τά μηνύματα καί τή χάρη του στά διάφορα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τά αἰτήματα καί τίς εὐχαριστίες τῶν μελῶν πρός τόν Ἰησοῦ Χριστό. Μέ ἄλλους λόγους, οἱ ἀπόστολοι εἶναι οἱ αὐθεντικοί ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται ἀποστολική.

Μαζί μέ τήν ἐξουσία καί τή χάρη νά ἐπιτελοῦν κατ' ἀνάθεση τό ἔργο τοῦ Χριστοῦ, οἱ Ἀπόστολοι παρέλαβαν καί τήν ἐντολή νά παραδώσουν τήν ἴδια ἐξουσία καί στούς διαδόχους τους. Ὅπως γράφει ὁ ἀποστολικός πατήρ, ἅγιος Κλήμης, ἀπό τούς πρώτους ἐπισκόπους τῆς Ρώμης, πού γνώρισε προσωπικά τούς ἀποστόλους, «Οἱ ἀπόστολοί μας γνώριζαν ἀπό τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό ὅτι θά δημιουργοῦνταν ἔριδες γιά τό ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου. Γι' αὐτόν τόν λόγο λοιπόν, ἀφοῦ τά πρόβλεψαν ὅλα αὐτά, διώ-

ρισαν εκείνους πού έχουν ήδη μνημονευθῆ καί ἀμέσως ὤρισαν γιά τό μακρυνό μέλλον ὅτι, ὅταν αὐτοί θά πέθαιναν, ἄλλοι δόκιμοι ἄνδρες θά τοὺς διαδέχονταν στό ἀξίωμά τους» (Α' Ἐπιστολή πρὸς Κορινθίους, 40-44).

Ἡ Ἀποστολική Διαδοχή πραγματοποιεῖται μέ μία φανερή ἐξωτερική πράξη, τή χειροτονία, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν προτροπή τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τόν Τιμόθεο, «μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοί χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου» (Α' Τιμ. 4, 14). Στό ἀρχαιότερο βιβλίό μετὰ τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης, στήν Διδαχή τῶν Ἀποστόλων, συναντοῦμε τήν ἐξῆς κατηγορηματική ἐντολή τῶν Ἀποστόλων πρὸς τοὺς διαδόχους τους: «Χειροτονήστε λοιπόν γιά τοὺς ἑαυτοὺς σας ἐπισκόπους καί διακόνους ἀγίους τοῦ Κυρίου, ἄνδρες πρᾶεις καί ἀφιλάργυρους, διότι αὐτοί θά σᾶς διακονήσουν ὡς προφῆται καί διδάσκαλοι. Αὐτοὺς νά μὴν τοὺς περιφρονήσετε, διότι εἶναι οἱ τιμημένοι ἄνδρες σας μαζί μέ τοὺς προφῆτες καί τοὺς διδασκάλους» (Διδαχή, 15).

Ἡ παράδοση αὐτή τῶν χειροτονιῶν συνεχίζεται ἀδιάκοπα ἀπό τήν ἐποχή τῶν Ἀποστόλων ὡς καί τίς μέρες μας καί ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος σκυταλοδρομίας. Παραδίδεται ἀπό χέρι σέ χέρι ἢ σκυτάλη τῆς ἀληθινῆς Πίστεως, αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅπως ἀποκαλύφθηκε μέ τήν ἐνανθρώπισή του. Ἔχουμε ἔτσι μία ἀδιάσπαστη ἀλυσίδα, πού μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι ἡ Ἐκκλησία, πού ἐμφανίζεται σήμερα ὡς σῶμα τῶν κανονικῶν αὐτῶν ἐπισκόπων, εἶναι ἡ ἴδια πού Ἐκεῖνος παρέδωκε στοὺς Ἀποστόλους, αὐτό τό θεανθρώπινο Σῶμά του.

Ἀπό τὰ ἀρχαῖα χρόνια οἱ ἅγιοι πατέρες θεωροῦν τήν ἀδιάκοπη συνέχεια τῶν ἐπισκόπων στήν Ἐκκλησία κριτήριο γιά τή διάκριση τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπό τήν αἵρεση καί στηρίζουν σ' αὐτό τήν κύρια ἐπιχειρηματολογία γιά τήν γνησιότητα τῆς μιᾶς, ἀληθινῆς Ἐκκλησίας.

Ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα στό σημεῖο αὐτό εἶναι ἡ θέση τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ὁ ὁποῖος στίς ἀρχές τοῦ 3^{ου} αἰ. ἀπευθύνεται στοὺς αἵρετικούς τῶν ἡμερῶν καί ζητεῖ: «Ἐγὼ μᾶς δεῖξουν τήν ἀρχή τῶν ἐκκλησιῶν τους, ἄς ξεδιπλώσουν μπροστά μας τοὺς καταλόγους τῶν ἐπισκόπων πού ἀκολουθοῦν διαδοχικά ἀπό τήν ἀρχή, ὥστε ὁ πρῶτος τους ἐπίσκοπος νά ἔχει ὡς προστάτη καί προκάτοχό του κάποιον ἀπό τοὺς Ἀποστόλους ἢ τοὺς ἀποστολικούς ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι συνδέονται σταθερά μέ τοὺς Ἀποστόλους. Αὐτός εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο οἱ ἀποστολικές Ἐκκλησίες μεταβιβάζουν τοὺς ἀποστολικούς καταλόγους τους, ὅπως ἡ ἐκκλησία τῶν Σμυρναίων, ἡ ὁποία διατηρεῖ τήν παράδοση ὅτι ὁ Πολύκαρπος τοποθετήθηκε ἀπό τόν Ἰωάννη» (Adversus haereticos 32).

Ἡ Ὀρθοδοξία μπορεῖ καί ἀπαντᾶ στό ἴδιο προκλητικό ἐρώτημα διὰ τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου, ἐπισκόπου Λυῶνος κατὰ τόν 3^ο αἰ.: «Ὅλοι λοιπόν, ὅσοι θέλουν νά δοῦν τήν ἀλήθεια, μποροῦν νά δοῦν καθαρά τήν Παράδοση τῶν ἀποστόλων, πού ἔγινε γνωστή σ' ὅλο τόν κόσμο... μποροῦμε νά ἀπαριθμήσουμε τοὺς ἐπισκόπους, πού ὤρισαν οἱ ἀπόστολοι καί τοὺς διαδόχους τους ὡς καί τίς ἡμέρες μας: ἄνδρες, στοὺς ὁποίους ἐμπιστεύθηκαν καί τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία» (Ἐλεγχος ... 3,3,1).

Τά ἄνθη τὰ μώβ τῆς Προηγιασμένης

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανού,
Ἐφημ. Ἱ. Ν. Ἁγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἱ. Μ. Χαλκίδος

ΜΕΣΑ στό μεγαλείο τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς ὑφαίνονται καί ἐπεξεργάζονται, παράλληλα μέ τή κατάνυξη, οἱ πλέον εὐλογημένες μνήμες, γιά ν' ἀποτελέσουν κάποτε ἔνδυμα περιούσιο καί στοργικό, ὅταν ἀναδυθοῦν χρόνια δίσεκτα καί ἄσπλαχνα: ὅπως γίνονται τά δικά μας...

Δέν εἶναι διόλου εὐκολο νά περιγράψεις τή τέλεση μιᾶς Προηγιασμένης Λειτουργίας σέ κάποιο ἀπρόσιτο καί μακρυνό μοναστήρι, ὅπως εἶναι ἡ Μονή τοῦ Τιμίου Προδρόμου στό νησί μου, ἢ μάλλον ὅπως ἦταν πρὶν ἀπό τριάντα χρόνια, ὅταν μονάχα μέ ἐπώδυνο ὁδοιπορία ἢ μέ τό ὑποζύγιο τήν προσέγγιζες. Γι' αὐτό καί ὀδηγεῖς τή μνήμη σου, νοσταλγικά καί εὐκατάνυκτα, σέ μέρες ὅπου οἱ ἐκεῖ τελούμενες Προηγιασμένες θεῖες Λειτουργεῖες ἦσαν δεμένες ἄρρηκτα μέ τήν ἡσυχία, τή σιωπή καί τήν Παρουσία Του...

Ἐὸ Προηγιασμένος Ἄρτος πάντα εὐώδης ἀπό τό ζυμωτό, τό μοναστηρίσιο πρόσφορο καί τό γνήσιο, ἀνόθευτο, χωρίς συντηρητικά, νάμα, πού τό φρόντιζαν οἱ μοναχές, καθῶς τόν Σεπτέμβριο, στόν τρύγο, διάλεγαν τά καλύτερα σταφύλια, τά λιάζανε, δηλ. τά βάζανε λίγες μέρες στόν ἥλιο, ὥστε νά ἐλαττωθοῦν τά ὄσα ὑγρά ἀπόμεναν, κι ὕστερα τά στίβανε μέ εὐλάβεια καί κάνανε τό νάμμα τῆς χρονιάς.

Νάμμα καθαρό, κατά πάντα εὐγευστο κι ἁγιασμένο, ἀφοῦ εἶχε δεχθεῖ τόσες εὐχές καί προσευχές.

Ἡ λειτουργία γινόταν στό μισσοσκότεινο Καθολικό μέ λαμπάδες, κεριά καί καντήλια. Ἀργότερα, ὅταν πῆγε κι ἐκεῖ τό ἠλεκτρικό, σταμάτησε αὐτόματα κι ὁ Χρόνος, ἀφοῦ δέν ἀνέβαινε στήν ψυχή ἢ ἀπλότητα, ἢ συγκίνηση καί ἡ εὐπρέπεια πού ἀναδύονται ἀπό τό λιτό τό φωτισμό, τήν ἡσυχασμένη ἀτμόσφαιρα καί τίς προσεγμένες κινήσεις...

Πάντα μέσα στή Λειτουργία ὑπῆρχαν ἐκεῖνα τά φορτισμένα μέ εἰρήνη Θεοῦ σιωπητήρια, δηλαδή κάποια χρονικά διαστήματα, ὅπου ὅλοι σιωπούσαμε: γιά νά βαδίσει ὁ Θεός ἀνάμεσά μας... Ἐπειδή αὐτό τότε ὅλοι ἐπιζητούσαμε κι ὄχι τό νά κοιτάζουμε νά πληρώνουμε, νά γεμίζουμε δηλαδή τό χρόνο μας μέ τά ὄσα περιττά καί ἄκαρπα, πού φυσικά δέν ἀφοροῦν στήν πνευματική μας ἐνηλικίωση καί ὀριμότητα. Μόνο, πού καθῶς περνοῦσαν τά χρόνια ἄρχισε νά μᾶς μπολιάζει τό πνεῦμα τοῦ κόσμου καί τῆς αὐτο-προβολῆς, γι' αὐτό καί στήθηκαν μικροφωνικές ἐγκαταστάσεις ἐκεῖ πού κάποτε βημάτιζε ἡ Σιωπή, ἡ Γλώσσα τοῦ Θεοῦ δηλαδή (πρβλ. ὄσιο Ἰσαάκ τόν Σύρο), κι ἔτσι ἀπόμειναν τά εὐλαβικά σιωπητήρια Μνήμη καί Νόστος, ἀπό ἕνα χθές καθαγιασμένο.

“Ομως εκείνο πού πρόσθετε σέ ὅλη αὐτή τήν ἀτμόσφαιρα μιάν ἀκόμα πινελιά, δοσμένη μέ γνήσιο Ποιητικό τρόπο καί ἐξαγιαστικό –ἐξάπαντος ἀπό τό Χέρι τοῦ Θεοῦ φερμένη– ἦταν κάτι πού τό παρατηροῦσες συνήθως κατά τή ἐπιστοφή πρός τή Χώρα, ἡ ὁποία γινόταν πάντα ὀδοιοπορικῶς.

Καθώς, λοιπόν, κατέβαινες τό δύσκολο μονοπάτι, πού τό φώτιζε τό γλυκό ἀνοιξιάτικο φῶς τοῦ πρωينوῦ ἡλιοῦ ἢ τό στεφάνωνε ἐκεῖνη ἡ γκριζία, ἀλλά πάντα στολισμένη μέ σταλαγμούς νοσταλγίας συννεφιά, παρατηροῦσες πῶς ἐκεῖνο τό πένθιμο χρώμα τῶν ἱερῶν καλυμμάτων, τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καί τοῦ ἱ. Δισκοπότηρου σέ ἀκολουθοῦσε... Λές καί ἡ Χαρμολύπη τῆς Σαρακοστῆς γινόταν συνοδοιπόρος σου, ἀφοῦ στίς ἄκρες τοῦ μονοπατιοῦ ἐμφανίζονταν ἐκεῖνα τά τετράφυλλα μῶβ ἀνθάκια –πού δέν ἔμαθες ποτέ τό ὄνομά τους– καί τά ἴνοιθες νά σέ ἀκολουθοῦν, καθώς γέμιζαν ὅλες σχεδόν τίς ἄκρες τοῦ δρόμου. Αἰσθανόσουν, λοιπόν, ὅτι αὐτά τά ταπεινά ἀνθη ἀπέπνεαν τό δικό τους θυμίαμα κα-

τανύξεως καί χαροποιοῦ πένθους, στολίζοντας μέ χάρη τή Σαρακοστή...

Αὐτά, λοιπόν, τά μῶβ ἀνθη τῆς Σαρακοστῆς τ' ἀγάπησες τόσο, γιατί κάθε χρόνο, μέχρι νά φανεῖ ὁ ἄσπλαχνος «πολιτισμός» ὅπου μέ μπουλτόζες, μηχανές καί ἄλλα παρόμοια μέσα ἐξαφάνισαν τά μονοπάτια καί ἔσβησαν αὐτές τίς λιτές καί κατασκευτικές παρουσίες, σέ συντρόφευαν καί ἐπιμήκυναν μέ τρόπο μυστηριώδη καί θεοφιλή τήν Προηγιασμένη...

Γιατί καταλάβαινες πολύ καλά ὅτι τό Χρῶμα τοῦ Πένθους τῆς Σαρακοστῆς ἀπλωνόταν μέ περισσή φροντίδα παντοῦ, ἀκόμα καί στά ἀθῶα τά ἀνθη, μέχρι νά ρθει ἡ Μεγαλοβδομάδα μέ τίς ἄλικες τίς παπαροῦνες γιά νά μηνύσει ὅτι ἔρχεται Πάσχα. Δηλαδή, ἕνας ἄλλος δρόμος, μιά ἄλλη μορφή ζωῆς πού ἔπρεπε νά περπατήσεις, πάντα μέ τή δικιά Του τή συντροφιά, ὅπως τότε, στόν εὐσκιόφυλλο δρόμο πρός Ἐμμαούς (πρβλ. Λκ. 23, 13 ἐξ.)...

Βλέπεις, ἐκεῖνο τό «Πᾶσα ἡ κτίσις ἠλοιούτο φόβῳ», πού λέγεται τή Μεγάλη Παρασκευή, δέ γράφτηκε τυχαῖα...

Εὐλογίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Λεωκρητίας (Λουκρητίας) καὶ δύο ἄλλων ἀνωνύμων παρθένων τῶν ἐν Κορδοῦῃ τῆς Ἰσπανίας μαρτυρησασῶν

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

ΙΣΠΑΝΙΑ Η' αἰ. Ἡ ἀραβικὴ κατοχὴ τῆς χώρας (711), πολλὰ δεινὰ εἶχε ἐπιφέρει στὴν Ἐκκλησία. Διηρημένη σὲ τρεῖς ἐπαρχίες μὲ εἴκοσι ἑννέα ἐπισκόπους, προσπαθοῦσε νὰ ἀνταπεξέλθει στοὺς διωγμούς τῶν μωαμεθανῶν κατακτητῶν ἀλλὰ καὶ στοὺς ἐκ τῶν ἔσω πειρασμούς, ὅπως οἱ αἰρέσεις (ἀδοπτιανισμός) τοῦ Η' αἰ. Πολλοὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιδρομῆς ἐγκαταστάθηκαν στὴ Γαλλία, μεταφέροντας μαζί τους τὸ βησιγοτθικὸ ἐκκλησιαστικὸ πνεῦμα καὶ τὸ μοζαραβικὸ τυπικόν. Παρ' ὅλα αὐτὰ στὴν Ἰσπανία, ἡ μοζαραβικὴ Ἐκκλησία διατήρησε τὴν παράδοση καὶ τὴν ὀργάνωσίν της μέχρι τὴν ἐποχὴ τῆς «πλήρους Ἐπανακτῆσεως» (ΙΕ' αἰ.), ὁπότε δυστυχῶς ἡ σχισματικὴ Ρώμη εἶχε πιά ἐπιβάλλει παντοῦ στὰ ἐπανακτώμενα μέρη, μαζί μὲ τὴ λατινικὴ παράδοση, τὸ τυπικὸ καὶ τὰ αἰρετικὰ δόγματα της.

Καρπὸς τῶν ἐπὶ Ἀράβων διωγμῶν ὑπῆρξαν πολλοὶ μάρτυρες. Ἡ ὁμορφὴ Κόρδοβα (ἡ ἀρχαία Κορδοῦῃ) τόπος ἰσλαμικῆς λατρείας μὲ τὸ μεγάλο τέμενος τῶν χιλίων καὶ ἐνός κιόνων, πῆρε τὴν πρώτη θέση στοῦ ἰσπανικοῦ μαρτυρολόγιου τοῦ Θ' αἰ.

Γόνος μιᾶς ἀπὸ τίς ἀριστοκρατικότερες οἰκογένειες τῆς Κόρδοβας ὁ πρεσβύτερος Εὐλόγιος, εἶχε ἀνατραφεῖ ἀπὸ τὴ μικρὴ του ἡλικία μὲ τὰ νάματα τῆς

χριστιανικῆς πίστεως. Εἶχε μελετήσει βαθιά τοὺς Πατέρες, τὴν Παράδοση καὶ τὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ζωὴ του ἦταν ἀπολύτως σύμφωνη μὲ τὰ ὅσα μελετοῦσε καθημερινά. Ἡ ἄσκηση, ἡ προσευχὴ καὶ οἱ νηστείες καθάριζαν τὴν ψυχὴ του, πού ἔλαμπε σάν φωτεινὸς λύχνος, διαλύοντας τὰ σκοτάδια τῶν ἀναθυμιάσεων ἀπὸ τὴ θρησκεία τοῦ Ἰσλάμ, πού προσπαθοῦσαν νὰ παρασύρουν τοὺς ἰσπανοὺς ὀρθόδοξους χριστιανοὺς. Τὸ 850 ξέσπασε διωγμὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰσπανίας. Οἱ Μαυριτανοὶ ἀγρίεψαν. Ὁδηγημένοι ἀπὸ ἓναν ἀποστάτη ἐπίσκοπο πού ἔγινε ὁ Ἰούδας τοῦ ἐν Ἰσπανία Σώματος τοῦ Χριστοῦ, συνέλαβαν καὶ ἔκλεισαν στὴ φυλακὴ ὅλους τοὺς ἱερεῖς τῆς Κόρδοβας μαζί μὲ τὸν ἐπίσκοπό τους. Μέσα στὴ φυλακὴ ὁ Εὐλόγιος ἔδινε θάρρος στοὺς ἀδελφούς του νὰ ἀντέξουν μὲ ὑπομονὴ καὶ καρτερία τὴ δοκιμασία. Τὰ λόγια του ἐκεῖνα στήριξαν δύο μαθήτριες, πνευματικὰ του παιδιὰ, νὰ ὑποστοῦν θαρραλέα τὸ μαρτύριο, λίγο μετὰ τὴν ἔξοδό τους ἀπὸ τὴ φυλακὴ. Οἱ δύο Παρθένης πέρασαν στοῦ ὀρθόδοξο μαρτυρολόγιου ἀνώνυμα, ὅμως τὰ ὀνόματά τους τὰ γνωρίζει καλὰ ὁ ἀγνωθῆτης καὶ στεφανωτῆς τους Χριστός. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν δύο παρθένων γυναικῶν τῶν ἐν Κορδοῦῃ μαρτυρησασῶν κατὰ τὸν ὑπὸ Ἀράβων διωγμὸν

έν σωτηρίῳ ἔτη 851» σημειώνουν τά τοπικά μηναῖα. Ὁ ἅγιος Εὐλόγιος συνέταξε τό συναξάριό τους γιά νά προτρέψει καί τούς ἄλλους διωκόμενους χριστιανούς νά τίς μιμηθοῦν. Τά γραπτά μά καί τά προφορικά του κηρύγματα πέτυχαν τή συγκράτηση στήν πίστη πολλῶν χριστιανῶν ἐπικίνδυνων στό νά ἀποστατήσουν καί νά ὑποκύψουν στίς πιέσεις τῶν Μαυριτανῶν κατακτητῶν. Ἐγραψε τρία βιβλία μέ τίς πράξεις καί τό τέλος τῶν νέων μαρτύρων τοῦ διωγμοῦ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Ὅλα αὐτά συνετέλεσαν ὥστε ὁ Εὐλόγιος νά θεωρηθεῖ ὡς ἡ πιό σημαντική ἐκκλησιαστική προσωπικότητα τοῦ καιροῦ του καί ἡ Ἐκκλησία νά τόν ἀνυψώσει εἰς τό ἀξίωμα τοῦ Μητροπολίτη Κορδοῦης στά 858. Ὁ νέος Μητροπολίτης ὁμως δέν πρόλαβε νά ἀκούσει τίς φωνές τοῦ ποιμνίου του: Ἐξίως, Ἐξίως!

Πρὶν ἀναλάβει ἐπίσημα τά καθήκοντά του, πρὶν γίνεῖ ἡ ἐνθρόνισή του, συνελήφθη καί πάλι καί ὠδηγήθηκε στή φυλακή. Ἡ κατηγορία ἦταν ὅτι περιέθαλφε καί ἔκρυψε μιά νεαρή κόρη χριστιανῆ, τήν Λεωκρητία πού οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς της ἤθελαν νά ἀσπαστεῖ, Κύριος οἶδε γιά ποιούς λόγους, τή θρησκεία τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Εὐλόγιος κατηγορήθηκε ὄχι μόνο γιά ἀπαγωγή ἀλλά καί γιά διαφθορά τῆς νεαρῆς Λεωκρητίας. Στήν ἀπολογία του εἶπε πῶς κανεῖς ποιμένας δέν ἀρνήθηκε τή συμπάραστασή του σέ ὅποιοδήποτε μέλος τοῦ ποιμνίου του καί ἀκόμα κάτι πιό σημαντικό: τό καθήκον τοῦ ἱερέως τοῦ Χριστοῦ εἶναι νά διδάξει στούς πιστούς πῶς ἂν ἔχουν νά διαλέξουν μεταξὺ Θεοῦ καί γονέων, διαλέγουν τό Θεό. Ὅστις ἀγαπᾷ πατέρα ἢ μητέρα

ὑπέρ Ἐμέ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. Ὁ ἅγιος Εὐλόγιος δέ σταμάτησε ἐκεῖ. Πρότεινε στό μουσουλμάνο δικαστή νά συζητήσουν καί νά τοῦ ἀποδείξει τήν ἀπάτη τῆς θρησκείας τοῦ Μωάμεθ!!

Ὁ ἅγιος μετὰ ἀπό αὐτά ὠδηγήθηκε βέβαια στό συμβούλιο τῆς αὐλῆς τοῦ κατακτητῆ βασιλιᾶ καί ἐκεῖ συνέχισε πάλι, θαρραλέα, τή χριστιανική ἀπολογητική του. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ καταδίκη τοῦ Μητροπολίτη τῆς Κόρδοβας σέ θάνατο δι' ἀποκεφαλισμοῦ.

Ἦταν ἀνοιξη. Ἡ ἰσπανική γῆ πρασίνιζε ἀπό τή φρέσκια χλόη πού σέ λίγο θά γέμιζε ὀλοκόκκινα αἱμάτινα λουλούδια γιά νά ὑποδεχτεῖ τό Πάσχα.

Στό δρόμο τοῦ μαρτυρίου ὁ ἅγιος Δεσπότης δέχτηκε, ὅπως κι ὁ Κύριός του στό δρόμο πρὸς τό Γολγοθᾶ, ράπισμα ἀπό ἓναν εὐνοῦχο τῆς συνοδείας τῶν δημίων του. Ἀμέσως ὁ ἅγιος ἔστρεψε καί τό ἄλλο μάγουλο χωρίς μιλιὰ. Ὁ ἄπιστος χτύπησε καί δεύτερη φορά.

Κι ἔπειτα, σιωπηλά πάντοτε, προσευχόμενος γιά τούς διώκτες του καί γιά τό λαό του, ἔσκυψε τό κεφάλι του κάτω ἀπό τό μαχαίρι τοῦ δημίου. Ἡ τίμια κάρα ἔπεσε στό ἰσπανικό χῶμα πορφυρώνοντάς το. Πλῆθος ἀγγέλων ὠδήγησε τήν ψυχή του στά οὐράνια δώματα, ἀπ' ὅπου ἔως σήμερα προσεύχεται γιά ὅλους ἐμᾶς. Ἦταν 11 Μαρτίου τοῦ 859. Ἡ Λεωκρητία, ἀφορμή τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ ἁγίου Εὐλογίου, ἀποκεφαλίστηκε τήν ἐπόμενη Τετάρτη, ὅπως διασώζουν τά συναξάρια, καί πρόσθεσε ἓνα ἀκόμη στέφανο δόξας στό μαρτυρολόγιο τῆς Ὁρθόδοξης Ἰσπανικῆς Ἐκκλησίας.

Κύριε Διευθυντά,

Τό *ἐκκλησίασμα*, στήν Ἐνορία Ἁγίου Διονυσίου στό Βελβεντό, λιτανεύει ἔξω καί γύρω ἀπό τό Ναό τίς εἰκόνες, πού τίς βαστοῦν παιδιά (ἀγόρια καί κορίτσια), μεταφέροντας τήν κοινή ἐμπειρία ἀπό τή μετοχή στήν εὐχαριστιακή τράπεζα τοῦ ἀναστημένου καί προσφερόμενου σέ ὄλους Χριστοῦ, πραγματοποιώντας εἰρηνική καί μεταμορφωτική εἴσοδο στήν οἰκουμένη, σέ περιβάλλοντα ἀσφικτικῶν πιέσεων, μέσα στόν πόνο καί στίς οἰμωγές, ἀνάμεσα στίς σύγχρονες συμπληγάδες τῆς ἀκοινωνήτης ἔπαρσης, τοῦ κοινωνικοῦ ρατσισμοῦ, τῆς κοινωνικῆς βίας καί τῆς βίας τοῦ χρήματος καί τοῦ ἀθεράπευτου συλλογικοῦ ναρκισσισμοῦ, μέ τήν ἐλπίδα ἐκχυσης φωτός παντοῦ, σέ πρόσωπα καί πράγματα, μέ τή βεβαιότητα ὅτι “αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων, τῶν πατέρων, τῶν ὀρθοδόξων (πού) τήν οἰκουμένην ἐστήριξεν”, θά ὑπάρχει, θά ἀνθίξει, γιά νά τή στηρίξει.

Ἡ Ὀρθοδοξία ὀφείλει νά ἀπαντήσει στά προβλήματα πού τῆς θέτει ὁ καθένας ἄνθρωπος καί πολιτισμός σήμερα: Μπορεῖ λ.χ. νά συσχετιστεῖ ἡ Ὀρθοδοξία μέ τόν κοσμικό πολιτισμό; (μέ τόν ὄρο κοσμικό πολιτισμό δέν ἐννοοῦμε ἀκοινωνήτες ἐξάρσεις ἔθνοφυλετικές, πού μεταβάλλουν λαούς σέ προτεκτοράτα, οὔτε ἀνάφλεξη τοπικῶν ἐγωπαθῶν ρατσισμῶν, ὅπου φίλαρχοι πυρῆνες φυλάρχων γομώνουν σέ κελύφη δημοκρατικά) καί ἂν μπορεῖ νά συσχετιστεῖ, τότε πῶς μπορεῖ νά γίνει αὐτό; Μέ τήν ἄκριτη αὐτοπαράδοση, χωρίς συνείδηση ἑτερότητας; Μέ τήν αὐτοεγκατάλειψη; Μέ τή δημιουργική σύνθεση; Μέ τήν πρόσληψη

δημιουργικά-κριτικά; Ἡ πῶς ἀλλιῶς; Ἡ μήπως καθόλου; Ἡ καταφατική ἀπάντηση στό τελευταῖο ἐρώτημα θά ἤθελε μιά ὀρθοδοξία ἀποκομμένη ἀπό τή ζωή καί τά ὑπαρξιακά ἐρωτήματα ἀνθρώπων καί πολιτισμῶν, ἕνα ἀραχνιασμένο ὀστεοφυλάκιο, μιά ἐντελῶς στεῖρα ἱστορική μεταφορά ἀπό γενιά σέ γενιά δίκην ἀρχαιολογικοῦ θησαυροῦ γιά θριαμβικές ἰαχές καί μόνο. Δέν μπορεῖ νά εἶναι αὐτό τό ζητούμενο.

Τό ζητούμενο τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας πάντα καί στήν ἐποχή μας ἦταν καί εἶναι ἡ *ὑπέρβαση τῆς θεολογικῆς ψευδομόρφωσης*, ὅπου αὐτή συναντᾶται καί μέ ὅποια μορφή, “συντηρητική” ἢ “προοδευτική”. Οἱ μονομέρειες καί οἱ μονοφυσιτισμοί λειτούργησαν ἱστορικά σέ βάρος τῆς ὀλότητος τῆς καθολικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας στερώντας ἀπό αὐτήν μεγάλα τμήματα λαῶν καί ἔθνων καθηλώνοντάς τους σέ ἀντιπαλότητες.

Ἡ ὑπέρβαση αὐτή δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ παρά μόνο μέσω τοῦ πατερικοῦ πνεύματος μέ μιά σύγχρονη δημιουργική σύνθεση. Τό ἐγχείρημα αὐτό ὅσο δύσκολο καί ἂν εἶναι, γιά ἐνδεχόμενες παρεκκλίσεις, πρέπει ὡστόσο νά τολμηθεῖ ὡς ἄθλημα “μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης” καί αὐτό προϋποθέτει ἕναν βαθύ καί *εἰλικρινῆ* προβληματισμό.

Μιά σύγχρονη *ἀγιοπατερική ἀνατροφοδότηση τῆς θεολογίας* θά ἀποτελοῦσε τήν πρωταρχική προϋπόθεση γιά τή συμβολή τῆς ὀρθοδοξίας στό σύγχρονο κατακερματισμένο κόσμο. Εἶναι ἡ ἐλπίδα τῆς *Οἰκουμένης*.

π. Κωνσταντῖνος Ἰ. Κώστας,
παπαδάσκαλος

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Έπιμέλεια: Σταύρος Τερζής

- Άγιου Νεκταρίου Πενταπόλεως, *Τό γνῶθι σαυτόν. Κείμενα αὐτογνωσίας*, ἔκδ. ᾽Αθως, ᾽Αθήνα 2011.
- Άγιου Νικοδήμου τοῦ ᾽Αγιορείτου, *Συναξαριστής. (μέ ἔνσωματωμένο τό Νέο Μαρτυρολόγιο καί τό Νέο Ἐκλόγιο)*. Τόμος Δ΄. Μάρτιος - ᾽Απρίλιος. ᾽Απόδοση στή Νεοελληνική, ἔκδ. Συνοδεία Σπυριδωνος Ἱερομονάχου. Ἱερά Καλύβη «᾽Αγιος Σπυριδων», Νέα Σκήτη ᾽Αγιον ᾽Ορος 2012.
- Άγιου Νικολάου Βελιμίροβιτς, *Πνευματικό Ἡμερολόγιο. Ὁ πρόλογος τῆς Ὀχρίδας. Βίοι ᾽Αγίων, Ὕμνοι, Στοχασμοί καί Ὀμιλίες γιά κάθε ἡμέρα τοῦ χρόνου*. Τόμος 3. Μάρτιος, ἔκδ. ᾽Αθως, ᾽Αθήνα 2011.
- Ἰγνατίου (Μητρ. Δημητριάδος), π. Μεθοδίου Κρητικοῦ, π. Δορμπαράκη Γεωργίου, *Τό Τριώδιο*, ἔκδ. ᾽Αρχονταρίκι.
- Ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου «᾽Αγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος», *Μεταμόρφωση Χαλκιδικῆς, ᾽Ασκητές μέσα στόν κόσμο, Α΄*, ᾽Αγιον ᾽Ορος 2011.
- Κανέλλου Κωνσταντίνου, *᾽Οσιος Νήφων ὁ Χίος. Ὁ Ἱγιασμένος τῶν Κολλυβάδων*, Ἰθάκη 2010.
- Καντάνη Κωνσταντίνου, Καντάνη-Κάτσου Σταυρούλας, *᾽Οδοιπόροι τοῦ Θεοῦ*, ἔκδ. Ἐν πλῶ, ᾽Αθήνα 2008.
- Καρούσου Καλλινίκου (Μητρ. πρ. Πειραιῶς), *Συνοδοιπόροι τοῦ θείου Δράματος*, ἔκδ. Χρυσοπηγή, ᾽Αθήνα 2011.
- Λουκᾶ Γρηγοριάτου (ιερομονάχου), *Καιρός εὐπρόσδεκτος. Ὁ ἀγῶνας τῆς Μετανοίας μέ ἀναφορά στήν Μ. Τεσσαρακοστή καί στούς μοναχοῦς*, ἔκδ. Ἱερά Μονή Ὀσίου Γρηγορίου, ᾽Αγιον ᾽Ορος 2011.
- Μαυρομάτη Γεωργίου, *Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου (τό γεγονός καί τό νόημά του)*, ἔκδ. Τέρτιος, Κατερίνη.
- «*Μή ἀποστρέψης...*», ᾽Ανθολογία ὕμνων, κειμένων καί εἰκόνων τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, Βιβλίο+CD, ἔκδ. Μελωδικό Καράβι.
- Νικολάου Νικολάου, *Ἀκάθιστος Ὕμνος. Χρήσιμο λατρευτικό βοήθημα μέ γλωσσικά καί πραγματολογικά σχόλια*, ἔκδ. Γρηγόρη, ᾽Αθήνα 2000.
- Σίμωνος Μοναχοῦ, π. Εὐμένιος, *ὁ κρυφός ἅγιος τῆς ἐποχῆς μας*, ἔκδ. Ὁ ᾽Αγιος Στέφανος, ᾽Αθήνα 2011.
- Σεβτσένκο Γεωργίου (πρωτοπρ.), «*᾽Ασπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἱατρός ὁ ἀγαπητός*». *Ἡ πορεία τοῦ ἐπισκόπου καί ἱατροῦ ᾽Αγίου Λουκᾶ (Βόϊνο-Γιασενέτσκι) στόν χῶρο τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης*, ἔκδ. ᾽Ακρίτας, ᾽Αθήνα 2011.

- Σέλιμα Λάγκρενλεφ: *‘Ο αυτοκράτορας τής Πορτογαλίας*. Μτφρ. † π. Ευσέβιος Βίττης, *‘Ακρίτας*, 2012’.

Αυτό πού πιστεύω, ότι προσελκύει κατ’ αρχήν τόν αναγνώστη νά πάρει στά χέρια του τό βιβλίο, είναι τό όνομα τοῦ μεταφραστή καί μετά τό όνομα τής συγγραφέως, τής βραβευμένης μέ Νόμπελ Λογοτεχνίας τό 1909. Ἡ ἀνάγνωσή του ἀποσπᾶ ἀπό σελίδα σέ σελίδα διαρκῶς ἀξαναόμενο τό ἐνδιαφέρον, τόσο ἀπό τήν περιγραφή τόπων καί συνηθειῶν ἄγνωστων στό εὐρύ ἐλληνικό κοινό, ὅσο καί ἀπό τήν λεπτομερῆ χαρτογράφηση τής ψυχῆς τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ μυθιστορήματος, πού ἀντικατοπτρίζουν πρόσωπα καί καταστάσεις πάντοτε ἐπίκαιρες ὅπου γῆς. Ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον γιά τό δικό μας κοινό εἶναι ἡ ἀνακάλυψη, ἀπό τήν παρουσία ἑνός παιδιοῦ, τής διάστασης τής ἀγάπης, μέσα ἀπό μεγαλειώδη καί τραγικά συνάμα μονοπάτια, τά ὅποια ὁδηγοῦν στήν ἀγιότητα. Ἡ δυναμική ἰκανότητα τής συγγραφέως καί ἡ μεταφραστική εὐαισθησία τοῦ π. Ευσεβίου προσφέρουν ἕνα ἀπροσδόκητα σπουδαῖο βιβλίο, πού λυπᾶμαι, διότι βρέθηκε στήν ἄκρη τοῦ σωροῦ τῶν ἐκδόσεων πού περιμένει τή σειρά του, γιά νά περάσει ἀπό αὐτήν τήν στήλη.

- Στεργίου Ν. Σάκκου: *‘Ο Ἄντιχρίστος καί τό 666*. Ἐκδόσεις «Χριστιανική Ἐλπίς», Ὁρθόδοξη Ἀδελφότητα, Θεσσαλονίκη 2011.

Ἄν γνωστός ὁμ. καθηγητής τής Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μέ τό πόνημά του αὐτό, προσφέρει σέ κάθε ὀρθόδοξο αναγνώστη ἐγκόλπιο, μποροῦμε νά ὑποστηρίξουμε, γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ πανάρχαιου θέματος τοῦ Ἄντιχρίστου καί τοῦ 666. Μέ τήν μεθοδικότητα τοῦ πανεπιστημιακοῦ καθηγητῆ καί τήν ἀφοσίωση τοῦ παλιοῦ δασκάλου ἀναπτύσσει, μέ τρόπο σαφῆ καί ἀποδεικτικό, χωρίς πλατειασμούς καί ἀφορισμούς, κάθε πτυχή τοῦ θέματός του, μέ τό ὅποιο ἀπό πολλά χρόνια ἔχει καταγίνει. Μέ βάση τήν Ἁγία Γραφή καί τά κείμενα τῶν Πατέρων παρουσιάζει τό ἱστορικό τοῦ Ἄντιχρίστου καί τοῦ 666, τό τοποθετεῖ στή σωστή του βάση καί παρέχει ἐλεγμένες πληροφορίες γιά τά προβλήματα πού συνδέονται μέ αὐτά στή σύγχρονη ἐποχή, τίς αἰρετικές δοξασίες, τήν ἀδιαφορία πολλῶν καί τήν στρεβλή ἐνημέρωση περισσοτέρων, δίνει ἀπαντήσεις σέ ἐρωτηματικά καί ἐφιστᾶ τήν προσοχή τοῦ αναγνώστη σέ προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τόν Ἑλληνα Ὁρθόδοξο καί συνδέονται μέ τήν αἰόλη πολιτική κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στή χώρα μας καί ὅσα μπορεῖ νά ὑποκρύπτουν τυχόν «νεοτερισμοί καί ἐξελίξεις» στά μέσα διακυβέρνησής της. Μέ μία λέξη: πολύτιμο.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν αἰρέσεων, ἡ ὀρθή ἐνημέρωση τῶν πιστῶν γιὰ τίς κακοδοξίες τους καθώς καί ἡ ἐπαναφορά τῶν πλανημένων ἀδελφῶν μας στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἦταν τό θέμα τῆς Ἱερατικῆς Σύναξης πού πραγματοποιήθηκε στή Ν. Ζίχνη τόν Φεβρουάριο καί κατά τήν ὁποία εἰσήγηση ἔκαναν ὁ Σεβ. Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου κ. Ἱερόθεος, ὁ ἐκ τῶν ὑπευθύνων τοῦ Ἀντιαιρετικοῦ Γραφείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, Πρωτ. π. Μιχαήλ Κωνσταντινίδης καί ἀκολούθησε διαλογική συζήτηση μεταξύ αὐτῶν καί τῶν παρισταμένων ἐφημερίων.

● Ἐκδηλώσεις ἀφιερωμένες στήν Ψαλτική Τέχνη, μέ τιμῶμενο πρόσωπο τόν Ὁμ. καθηγητή Βυζ. Μουσικολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γρ. Στάθη διοργανώθηκαν στίς 17 καί 18 Φεβρουαρίου ἀπό τήν Ἱ. Μ. Δημητριάδος καί τόν Σύνδεσμο Ἱεροφαλτῶν Βόλου «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης».

● Μέ λαμπρότητα ἐορτάστηκε στίς 23.2.12, ἡ μνήμη τοῦ Ἀγ. Νέου Ἱερομάρτυρος Λαζάρου τοῦ ἐν Τριπόλει τῆς Πελοποννήσου μαρτυρήσαντος, μέ ἀγρυπνία πού τελέστηκε στόν Μητροπολιτικό Ἱ. Ν. Ἀγ. Βασιλείου Τριπόλεως καί Πανηγυρική Θ. Λειτουργία στήν Ἐνορία Ἀγ. Λαζάρου Μάκρης καί στίς ἐνορίες τῆς πόλεως.

● Ἀρχίζουν σύντομα οἱ ἐργασίες γιὰ τήν ἀποκατάσταση τῆς ἱστορικῆς Ἱ. Μ. Παναγίας τῆς Χιλιαδοῦς, τῆς ὁποίας ἡ ὄνομασία ὀφείλεται στήν παράδοση πού τήν θέλει νά εἶναι ἡ χιλιοστή ἐκκλησία πού ἔκτισε ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα (500-548) ἐορτάζοντας τή νίκη κατά τῶν πειρατῶν. Ἡ Ἱ. Μονή βρίσκεται στά ΒΑ τοῦ χωριοῦ Στρόπωνες τοῦ Δήμου Διρφύων-Μεσσαπίων, στά ὄρια τῆς Ἐνορίας Λάμαρης καί μετά τήν διάλυσή της, στά τέλη τοῦ 19ου αἰ., ὑπάγεται, ὡς Μετόχιο, στήν Ἱ. Μ. Κοιμ. Θεοτόκου Μακρυμάλλη Ψαχνῶν. Ἐπισημαίνεται ὅτι τά ἔξοδα γιὰ τήν σύνταξη τῆς μελέτης καί τῶν ἐργασιῶν ἀποκατάστασης τοῦ Μνημείου καλύπτονται ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό χρήματα τῆς Ἱ. Μ. Μακρυμάλλη, χωρίς καμία ἐπιχορήγηση ἀπό ὅποιονδήποτε κρατικό ἢ ἄλλο φορέα καί προέρχονται ἀπό τήν ἐκμίσθωση ἐδαφοχρησίας ἐκτάσεων τῆς Ἱ. Μονῆς, ἡ ὁποία ἔγινε σύμφωνα μέ τούς Νόμους τῆς Πολιτείας καί μέ τίς ἀπαραίτητες δημοσιεύσεις καί ἐγκρίσεις, μερίμνη τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος.

● Γιὰ τήν προσφορά τῶν κληρικῶν στήν ἐκπομπή «Κάθε μέρα νέα μέρα» τοῦ Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας ὁ Γ. Γ. Θρησκευμάτων Γ. Καλαντζῆς, δήλωσε: «Ἀπό τόν ρόλο τους εἶναι ὑποχρεωμένοι νά κουβαλοῦν τόν σταυρό τοῦ μαρτυρίου, ὄχι μόνο τόν δικό τους, ἀλλά καί τοῦ ποιμνίου τους. Ὑπάρχουν ἱερεῖς μας οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἔχουν οἱ ἴδιοι πρόβλημα στό σπίτι τους, θά δώσουν καί 50 εὐρώ γιὰ νά πληρωθεῖ ἕνας λογαριασμός ἢ γιὰ νά πάρουν δύο οἰκογένειες τρόφιμα ἀπό τό σοῦπερ μάρκετ. Αὐτό

ἔχει σημασία νά εἶναι εὐρύτερα γνωστό, νά ἀκουστεῖ καί ἓνα μπράβο. Ἡθικό εἶναι τό ζήτημα. Κανείς παπᾶς δέν περιμένει νά πάρει χρήματα γι' αὐτό».

● Ἐκοιμήθη στίς 19.2.12 ὁ Πρωτ. π. Παναγιώτης Κουρῆς. Γεννήθηκε στήν Καλαμάτα τό 1933. Διάκονος χειροτονήθηκε τό 1959 καί Πρεσβύτερος τό 1962. Ὑπηρέτησε στούς Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἀποστόλων καί Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ὑμηττοῦ καί ἀπό τό 1967 συνεχῶς στόν Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἀναργύρων Ν. Σμύρνης. Πρωτοστάτησε στήν ἀνέγερση καί τήν ὀλοκλήρωση τοῦ Ναοῦ, ἀλλά καί στήν ὀργάνωση τῆς Ἐνορίας καί τοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Μέ πολύ ζῆλο καί προθυμία ἐργάστηκε στό Κίνημα Ἀγάπης ἐπί ἀρχιεπισκοπίας Ἱερωνύμου τοῦ Α΄.

● Τήν Κυριακή τῆς Ἀπόκρεω, ὁ Σεβ. Γλυφάδας κ. Παῦλος, στόν Ἱ. Ν. Ἀγ. Τριάδος Γλυφάδας, χειροτόνησε εἰς Διάκονον τόν θεολόγο κ. Μάριο Χανόπουλο γιά τήν Ἐνορία Παναγίας Φανερωμένης Βουλιαγμένης, καί χειροθέτησε εἰς Ἀρχιμανδίτη τόν π. Διονύσιο Λαζαρίδη, Ἐφημέριο καί Ὑπεύθυνο Νεότητος, τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγίου Νικολάου Γλυφάδας.

● Τό Ἐπικοινωνιακό καί Μορφωτικό Ἴδρυμα τῆς Ἱ. Μ. Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καί Σουφλίου, «Ἰωάννης Βατάτζης ὁ Ἐλεήμων» τήν Κυριακή 19.2.12, στόν Ἱ. Ν. Ἐλευθερωτρίας Διδυμοτείχου, τίμησε τούς ἐθελοντές κληρικούς καί λαϊκοὺς πού συμμετέχουν στά προγράμματα προσφοράς πρός τόν συνάνθρωπο στίς κοινωνικές δομές τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καί σέ ἄλλους φορεῖς, πού δραστηριοποιοῦνται ἐπίσης ἐθελοντικά στήν περιοχὴ δικαιοδοσίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

● Ἱερατική Σύναξη, στόν Ἱ. Ν. Ἀγ. Γεωργίου Καματεροῦ, διοργάνωσε τό Γραφεῖο ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων τῆς Ἱ. Μ. Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετροπόλεως τίς 22.2.12 μέ ὁμιλητὴ τόν γραμματέα τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς γιά θέματα Αἱρέσεων καί δρα Θεολογίας, Πρωτ. κ. Κυριακό Τσουρό, ὁ ὁποῖος ἔκανε γενική ἐπισκόπηση τῶν σύγχρονων Αἱρέσεων.

● Τήν Κυριακή τῆς Τυρινῆς, στόν Ἱ. Ν. Ἀγ. Δημητρίου Καρδίτσας ὁ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων κ. Κύριλλος χειροτόνησε εἰς Πρεσβύτερον τόν Διάκονο Δημήτριο Τσιγγινού καί προχείρισε εἰς Οἰκονόμον τόν ἐφημέριο τοῦ Ναοῦ, π. Σεραφεῖμ Γιαβάζη.

● Κατά τήν Θ. Λειτουργία τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, στόν Μητροπολιτικό Ναό τῆς Χαλκίδος, ὁ Σεβ. κ. Χρυσόστομος χειροθέτησε σέ Ἀναγνώστη τόν ἐπί ἑβδομηκονταετία καί πλέον Ἱεροψάλτη τοῦ Ναοῦ κ. Ἐλευθέριο Ἰωαννίδη, Ἐπίτιμο Διευθυντὴ τοῦ Δήμου Χαλκιδέων, λόγιο καί ἐκλεκτό πρόσωπο, ὁ ὁποῖος χαίρει τῆς καθολικῆς ἐκτιμήσεως τοῦ Χαλκιδικαίου Λαοῦ.

Πρωτ. Γεώργιος Βαμβακίδης,
Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος
Ι. Μ. Ζιχνών και Νευροκοπίου,
Εκπρόσωπος Τύπου Ι.Σ.Κ.Ε.

Σ Ε ΣΥΝΕΧΕΙΑ του προηγούμενου τεύχους για την υπαγωγή και των κληρικών στο Ένιαίο Μισθολόγιο, ενημερώνουμε τους αγαπητούς έν Χριστώ αδελφούς, πώς με τον Ν. 4024/2011 και το άρθρο 6 οι θέσεις όλων των κατηγοριών εκπαίδευσης –Πανεπιστημιακής Έκπαίδευσης (ΠΕ), Τεχνολογικής Έκπαίδευσης (ΤΕ), Δευτεροβάθμιας Έκπαίδευσης (ΔΕ) και Υποχρεωτικής Έκπαίδευσης (ΥΕ)– κατατάσσονται σε έξι βαθμούς, κατά φθίνουσα σειρά, ως έξης:

Βαθμός Α, Βαθμός Β, Βαθμός Γ, Βαθμός Δ, Βαθμός Ε, και Βαθμός ΣΤ. Εισαγωγικός Βαθμός για όλες τις κατηγορίες είναι ο ΣΤ και καταληκτικός, ο Βαθμός Α για την ΠΕ και ΤΕ Κατηγορία, ο Βαθμός Β για τη ΔΕ Κατηγορία και ο Βαθμός Γ για την ΥΕ Κατηγορία. Διευκρινίζουμε πώς με τον συγκεκριμένο Νόμο (4024/2011) οι απόφοιτοι των Έκκλησιαστικών τετρατάξιων Λυκείων και ΙΕΚ κατατάσσονται στην ΔΕ κατηγορία ως απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Έκπαίδευσης και οι απόφοιτοι των ΤΕΙ στην ΤΕ Κατηγορία ως απόφοιτοι Τεχνολογικής Έκπαίδευσης. Ο ελάχιστος χρόνος που απαιτείται για την προαγωγή από βαθμό σε βαθμό, είναι:

- α) Για τους Έφημερίους των Κατηγοριών ΠΕ και ΤΕ: Από τον Βαθμό ΣΤ στο Βαθμό Ε, δύο (2) χρόνια. Από το Βαθμό Ε στο Βαθμό Δ, τέσσερα (4) χρόνια. Από το Βαθμό Δ στο Βαθμό Γ, τέσσερα (4) χρόνια. Από το Βαθμό Γ στο Βαθμό Β, τέσσερα (4) χρόνια. Από το Βαθμό Β στο Βαθμό Α (καταληκτικός) για τους Έφημερίους της ΠΕ Κατηγορίας έξι (6) χρόνια και για τους Έφημερίους της Κατηγορίας ΤΕ οκτώ (8) χρόνια.
- β) Για τους Έφημερίους της Κατηγορίας ΔΕ: Από το Βαθμό ΣΤ στο Βαθμό Ε, δύο (2) χρόνια. Από το Βαθμό Ε στο Βαθμό Δ, έξι (6) χρόνια. Από το Βαθμό Δ στο Βαθμό Γ, έξι (6) χρόνια. Από το Βαθμό Γ στο Βαθμό Β (καταληκτικός) οκτώ (8) χρόνια. γ) Για τους Έφημερίους της Κατηγορίας ΥΕ: Από το Βαθμό ΣΤ στο Βαθμό Ε, δύο (2) χρόνια. Από το Βαθμό Ε στο Βαθμό Δ δέκα (10) χρόνια. Από το Βαθμό Δ στο Βαθμό Γ (καταληκτικός) δέκα (10) χρόνια.

Για την προαγωγή και αξιολόγηση των κληρικών θά υπάρξει ειδική νομοθετική ρύθμιση, την οποία και θά καταθέσει ή Ίερά Σύνοδος της Έκκλησίας της Ελλάδος προς το αρμόδιο Υπουργείο Οικονομικών. Έπ' αυτού του θέματος θά αναφερθούμε στά επόμενα τεύχη του περιοδικού.

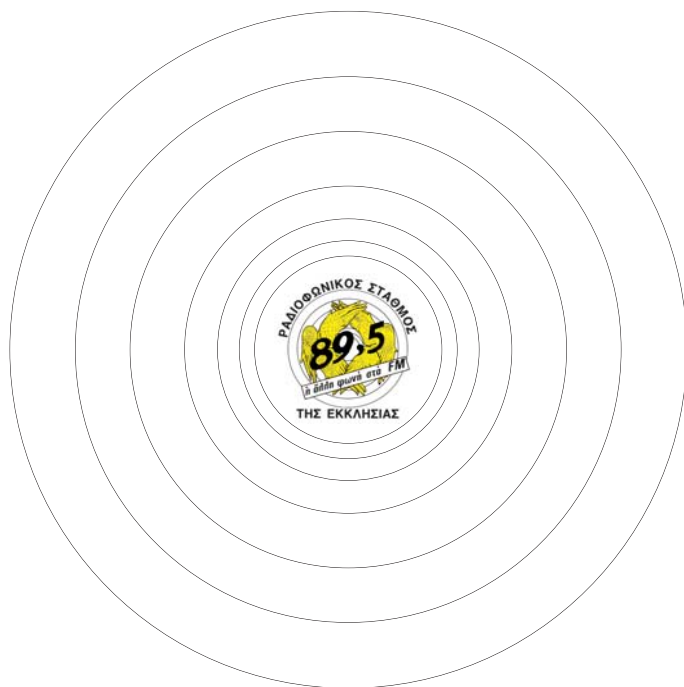
Διευκρινίζουμε επίσης στους αγαπητούς έν Χριστώ αδελφούς πώς, όσοι Έφημερίοι υπάγονται στίς περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί προβληματικές και παραμεθόριες, δικαιούνται τό επίδομα των 100. 00 ΕΥΡΩ άκεραίως. Οι έκκαθαριστές

τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων πρέπει νά ἐντάξουν στούς Ἐφημερίους τό ὡς ἄνω ἐπίδομα ἐφ' ὅσον πληροῦν τίς προϋποθέσεις. Ἐσφαλμένα καί βεβιασμένα ἔχει ἀναρτηθεῖ, τόσο στό διαδίκτυο ὅσο καί σέ στήλες ἔντυπων μέσων, ὅτι οἱ Ἐφημέριοι δέν λαμβάνουν τό ἐπίδομα τῶν προβληματικῶν καί παραμεθορίων περιοχῶν. Οἱ περιοχές αὐτές ἔχουν καθοριστεῖ μέ τίς ἐξῆς ἀποφάσεις: ΔΙΔΑΔ /Φ50/265/29847/3010-1992 κ.υ.α. (ΦΕΚ 667/ τ. Β') Τροποποίηση ΔΙΔΑΔ/Φ42/2489/ΟΙΚ. 5659/08-03-2000 κ.υ.α. (ΦΕΚ 270/ τ. Β') ΔΙΔΑΔ /Φ.42 2175/11943, 11639 καί 11981/20-12-1995 (ΦΕΚ 1054/ τ. Β') Ν. 3714/2008 (ΦΕΚ 231/07-11-2008, τ. Α').

Είδοποίηση για τούς παραλήπτες τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος»

Ἐνημερώνουμε τούς κληρικούς ἀναγνώστες τοῦ «Ἐφημερίου» ὅτι λόγω τοῦ τριπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καί τῆς εὐρύτερης δυσμενοῦς οικονομικῆς καταστάσεως, τά Ἐκκλησιαστικά Περιοδικά ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ καί ΕΚΚΛΗΣΙΑ, μέ ἀπόφαση τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τό παρόν δέν θά ἀποστέλλονται μέ τά Ἑλληνικά Ταχυδρομεῖα στήν διεύθυνσή σας, ἀλλά στίς κατά τόπους Ἱερές Μητροπόλεις, προκειμένου νά διανέμονται κατά τίς Ἱερατικές Συνάξεις στούς δικαιούχους Ἐφημερίου.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Του Γραφείου
Κ.Ε.Μ.Π.Α.
Αριθμός Δελτίου
10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203